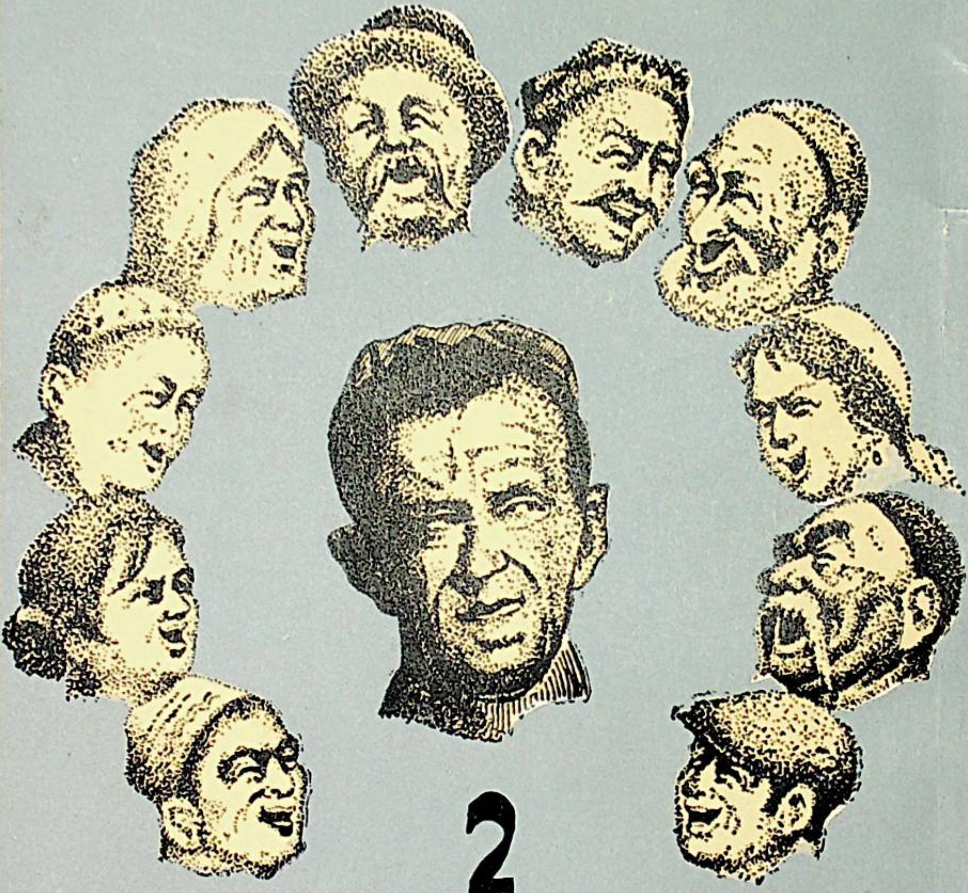

2

2

ھىسام چاخچاقلىرى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ماخمۇت مۇھەممەت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئا. ئۆمەر

مۇندەرجە

ئۆزىنىڭ كۆز قارىشى 1

زاسۇخانىمەكىن دەپتىمەن 1

ئەڭ تەس ئىش 2

ئوتتۇرىنى قانداق تاپىدۇ؟ 3

قانچىسى ئوغۇل، قانچىسى قىز؟ 3

ئەڭ تەس ئورما 3

دەرۋىشكە ئوخشاپتۇ 4

بىر سوم ئۆرلىتىۋەتىسىز 4

بېخىلنى ئوخشىتىش 5

ئەمدى سىزگە كەلدى 6

بەرىبىر يالتىيۋالىسىز 6

گۇنا كىمدە؟ 7

كۆزىنى يۇمۇش 8

«خادىك ئارا» 9

ئىشەكتىن چۈشسەم 10

مېھمانلىرىڭنى كۈتۈۋالغىن 10

راستمۇ 11

يېگىنىڭىزگە شۈكرى قىلىڭا 12

دۇنيادا نىمە ئۇچلۇق؟ 13

ھىلىمۇ ئويغىنىپ قويۇپتۇ 13

ھالىمىز ياۋروپاچە تەربىيىلەپسىز 14
مەسلىكىنىڭ سىرى 15
خەۋەر تۇرماق 15
باشلىقنى ماختاش 15
پۇل خەجلەش 16
داتلىشىپ كېتىپسىز ـ دە! 17
ئەمدى سالقىنداپ قالدى 17
بېلىق يۆتكەش 17
ئىگىسىنى دورىغان ـ دە 18
تەڭپۇڭلەشسۇن دىدىم 18
ئۆزەمنى يۇتتۇرۇپ قويدۇم 19
نەتىجەم يامان ئەمەس 19
باشقىسىنى دەڭا 20
جازام يېتىشكىچە 20
بىر يۇرۇشلا بولۇپ كەتسۇن 21
توپ ئوينىماقچىدۇق 22
بىر نومۇر پايدا ئالامسىز؟ 22
خەۋەر ئەۋەتىش 23
گېزىتكە يېزىلىش 23
تەمىنى تېتىپ بېقىش 24
بەك ئوڭاي 24
ئوڭلايمەن دەپ... 24
ئىچمەسلىكىم ئۈچۈن... 25
خوتۇندىن قورققاننىڭ پايدىسى 25
گۇنا بولىدۇ 26
قاياققا قارىتىپ قويسا... 26

سەندە يىغلاڭغۇ بولمىسا 27
چېكىپ بولۇپ تاشلىمامدىم 27
دۈشمەن 28
بانا 28
ئىنساۋىڭىزنى تارتىپ بېقىڭ 29
ئەگەر بۇ ئىس بولسا 30
دانا جاۋاپ 30
جۈملە تۈزۈش 31
چىش 31
ئادەم ئەمەسلىكىڭىزنى ئۇقماپتىمەن 32
ئاغىنىلىرىمنى دەپ بېرەيدۇ؟ 32
قالغىنىنى تۈزلىۋالاي 33
ئەجەپلىنىش 33
ۋەھى 34
پىيما 35
تېلېفوندا سۆزلىشىش 35
ئىتتەك ۋە بولبۇلدەك 36
يېرىم كۆلكە 36
ئورنىغا مەن ئوقۇيمەن 37
مېنى چىشلىمەيدۇ 37
دورا 38
باشلىقىنىڭ خەرىتىسى ۋە سىزنىڭ خەرىتىڭىز 39
مەرغۇللىتىپ ئىچىمىز 40
ئانام شۇنداق سىدام تۇغۇپتىكەن 40
ئۆز قولى بىلەن 41
ئېقىپ كەلمىدىم 41

جەدەل 42
بەشتە ياخشىنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىۋاتىدۇ 42
بىكارغا بولسا 43
يۈرەكنىڭ داپ چېلىشى 43
ھېسامىددىننىڭ يۈرۈشى 44
غازنىڭ سۆزى 44
ئەمدىغۇ موزاي بولارسىز 45
دوكلاتچى 46
كەمتۈك چىش 46
ھاراق كۆتىرىش 47
مېنىڭ ئېتىم ئىشەك ئەمەس 47
شەھەر سوراش 48
مۈش قورۇپ يىدۇق 48
تالۇننى ئالماشتۇرۇپ كېلىڭ 49
قالغىنىغا كىم قالىدۇ؟ 49
يۈزسىز 50
ئۇ يەردىمۇ ئۇخلاتمايسەن 50
كۆڭۈل بۆلۈش 51
شۇنچە ئۇزۇن يەرگە 51
كۆز ۋە قولاق 52
مەنلا كەلتۈردىمەنمۇ؟ 52
مۇشائىرە 52
يولدا كېلىۋاتىدۇ 53
يەنە سۆزلەمسىز 54
رەخت ۋە پۇل 54
ئالامەت يەر ئىكەن 55

ئۆلمەيدىغان بولدۇق 56

«ئىشتىن سىرتقى ساقال» 56

ئەتىر پۇرايدۇ 57

كۆۋرۈك يوق كېتىپ قالدى 57

كاۋاك يەردە 58

ئەپتىڭىزگىمۇ ئېلىپ قويدۇم 59

ئاپتوۋۇز بىلەن كېتەي 59

ئۆيگە بارغاندا يىغلاپ بېرەي 59

جۆندەلگەن گەپ 60

رەسسام 61

مەرگەن 62

تۇتماي تۇرۇپ مۇنچىلا 62

مۇسابىقىدە 64

ئىشنى باشلاپ بېرەلىسەگەندىن كېيىن 64

چىۋىن 64

يانچۇقچى چىۋىن 65

سەۋرىنىڭ سىرى 66

سۆز ۋە چاخچاق 66

يەنە قايتىپ كېلەيمۇ؟ 67

پىنجەك 67

ئىككىسى ئىككى گەپ 68

باشلىقنىڭ ئايالى 69

پۇتلاشسا ياتىدۇ 69

ئېمىرلىشىپ كەتمەمدۇ؟ 70

مەندەك ئاغرىپ يۈرۈپسىز- دە 70

ھاسىراپلا يۈرىدىغان 71

ئىككىسى بىرگە ھېساپ 71
توختامدىمەن 71
تويلۇق سوغا 72
شۇندىغىغا - شۇنداق 72
سوئال - جاۋاپ 73
ئازراق چىداپلا 74
ئۆتكۈر تەنبىھ 74

ئۆزىنىڭ كۆز قارىشى

ئىدارىدىكى كادىرلارنىڭ ئانكېتىنى تولدۇرۇۋاتقانىدا ئەل-لىككە تاقاپ قالغان بىر ئايال خىزمەتچى ئۆزىنىڭ يېشىنى ئوت-تۇز بەش ياش دەپ مەلۇم قىپتۇ. بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ئولتۇر-غانلارنىڭ ھەممىسى كۈلۈشۈپ كېتىپتۇ.

— پاتەمخان، ھېچبولمىغاندا قىرىق ياش دەڭا، — دەپتۇ ئارىدىن بىرى.

— سىز ئارىلاشماي ئولتۇرۇۋېرىڭ، — دەپتۇ ئايالنىڭ يېنىدا تۇرغان ھىسام، — ھازىر ھەر ئادەمنىڭ ئۆز كۆز قارىشىنى قويۇش ئەركىنلىگى بار.

زاسوخانىمىكىن دەپتىمەن

ماگىزىنغا سودىلىققا كىرگەن ھىسام ئۆزگە ئېھتىياجلىق ماللار تىزىلغان پوكەينىڭ ئالدىغا كەلگەندە، بۇ ئورۇندا ئىككى پىرىكازچىك قىز مەشتىكى ئوتتا ئوت كولىغۇچنى قىزىتىپ چې-چىنى بۇدۇر قىلىۋاتقان ئىكەن. ئالدىراۋاتقان ھىسام ئۇلاردىن قايتا-قايتىلاپ گەپ سورىسىمۇ، قىزلار ئۆز ئىشلىرى بىلەن بولۇپ ئۇنىڭ سۆزىگە پىسەنت قىلماپتۇ.

بىر ھازادىن كېيىن قولى بوشىغان بىر قىز، تېخىچىلا بېشىدا قاراپ تۇرغان ھىسامدىن سوراپتۇ:

ئوتتۇرىنى قانداق تاپىدۇ؟

مەھەللىدە يېڭى كۆيخۇا ئېلىپ بېرىلىۋاتقاندا ھەسامنىڭ ئىنىسى تالادىن يۈگۈرۈپ كىرىپ ئاكىسىدىن سوراپتۇ:

— ئاكا، يول ياسىغاندا نېمىشقا ئالدى بىلەن ئۇنىڭ ئىككى چېتىدىكى ئېرىقنى ئالىدۇ؟

— شۇنىمۇ بىلمەمسەن، — دەپتۇ ھەسام، — ئىككى چەتتىكى ئېرىقنى ئالمىسا، يولنىڭ ئوتتۇرىنى قانداق تاپىدۇ؟

قانچىسى ئوغۇل، قانچىسى قىز؟

بىرسى ھەسامدىن سوراپتۇ:

— ئىنىڭىزنىڭ قانچە بالىسى بار؟

— ئالتە بالىسى بار، — دەپتۇ ھەسام

— قانچىسى ئوغۇل، قانچىسى قىز، — دەپ سوراپتۇ ھېلىقى كىشى.

— ۋاي تاڭەي، — دەپتۇ ھەسام بېشىنى چايقاپ، — ئەيتاۋۇر ئەتىگەنلىكى قارىسام ھەممىسىلا ئەينەك بىلەن ئاغاقنى تالىشىدىغۇ!

ئەك تەس ئورما

قايسى ئاشلىقنىڭ ئورمىسىنى ئورماقنىڭ تەسلىكىنى تالىشىپ قالغان بىر نەچچە يىگىت ھەسامنىڭ ئالدىغا بېرىپ سوراپتۇ:

— يولداش، نېمە ئالاتتىڭىز؟

تېرىكىپ تۇرغان ھېسام:

— بىر كاللا بىلەن تۆت پاقالچاق ئالاتتىم، — دەپتۇ.

پىرىكازچىك قىزنىڭ شۇئان چىرايى ئۆزگىرىپ ۋاقىراپ كېتىپتۇ:

— قانداق ئادەمسىز؟ بۇ تۇرلۇك ماللار ماگىزىنى تۇرسا، كاللا - پاقالچاق نېمە قىلىدۇ؟

— قىزچاق، كەچۈرۈڭ، — دەپتۇ ھېسام، — سىز بايا ئوت كولىغۇچتا باش ئۆتلەۋاتىسىز زاسوخانىمىكىن دەپتىمەن.

ئەڭ تەس ئىش

كەچقۇرۇن مەھەللە دوقمۇشىدا ئىككى ھورۇن تام يۆلەپ ئولتۇرۇپ ئۆزلىرىچە «دۇنيادا ھەممىدىن تەس ئىش قايسى؟» دىگەن مۇنازىرىگە چۈشۈپتۇ.

— ياندابا يەردە كېچىسى سۇ تۇتماق تەس، — دەپتۇ بىر ھورۇن.

— ياق، كۈننىڭ ئىسسىغىدا ئورما ئورماق تەس، — دەپتۇ ئىككىنچىسى.

دەل شۇ چاغدا ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ھېسام ھورۇنلارنىڭ تالىشىنى ئاڭلاپ قاپتۇ - دە، يېقىن كېلىپ:

— ھەر ئىككىڭلار تاپالمىدىڭلار، دۇنيادا ھورۇننىڭ ئىش تاپىشى ئەڭ تەس، — دەپتۇ.

يېقىن بىر خېرىدار كېلىپ قوينىڭ ئۇيەر-بۇيېرىنى تۇتۇپ كۆرۈپتۇ-دە:

— ئورۇقلاپ، ئۆپكىسىمۇ قالمىغان جانىۋاركەن، تەۋەككۇل، يىگىرمە سومغا بەرسەڭلا ئالاي، — دەپتۇ.

— بىر سوم ئۆرلىۋەتسىڭىز، — دەپتۇ جىلى بولغان ھەسام.

— نىمىشقا؟ — دەپ سوراپتۇ خېرىدار تېرىكىپ.

— ئالدىراپ خاپا بولماڭ، — دەپتۇ ھەسام، — بىر سوم ئۆرلىۋەتسىڭىز ئۆپكىسىنىمۇ بېكىتىپ بېرىمىز.

بېخىلنى ئوخشىتىش

مەھەللىدە تولىمۇ بېخىل بىر كىشى بولۇپ، ھەتتا ھېيت-ئايەم كۈنلىرىمۇ ئۆيىنى قۇلۇپلاپ ئۆي ئىچى بىلەن يوقاپ كېتىدىكەن. ئوغلىنىڭ تويىنى قىلغاندا يۇرتقا چايمۇ بەرمىگەن ئىكەن، ئەھلى-مەھەللە بۇ بېخىلغا بەكمۇ ئاچچىقلىنىپ يۈرىدىكەن.

بىر قېتىم مەھەللىدىكى بىر تويدا ھەسام بىلەن بېخىلغا بىر تاۋاق توغرا كېلىپ قاپتۇ. ھەسام ئەتەي تاۋاقنى ئالدىغا تارتىپتۇ-دە، پولۇنى كاپاملاپ يېگىلى تۇرۇپتۇ. بىردەمدىلا تاۋاقنى بوشىتىپ قوياي دەپتۇ. ئاچچىقى كەلگەن بېخىل ھەسامنى گەپ بىلەن چاقماقچى بولۇپ:

— سوھبەتتە خىلقە گەپ بەرمەيدىكەنسىز، تويدا ھەممە تاۋاققا نەپ بەرمەيدىكەنسىز، — دەپتۇ. ھەسامۇ بېخىلنىڭ ئېغىز ئېچىشىنى كۈتۈپ ئولتۇرغان ئىكەن، ئۇ ئالدىرىماي ئاغزى-قولىنى سۈرتۈپ بولۇپ بېخىلنىڭ چاقچىقىغا جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

— ئىشىك ئالدىڭىزدىكى ئېرىقتىن لاي بەرمەيدىكەنسىز.

— ھەسامكا، سىز كۆپنى بىلىدىغان ئادەم، ئېيتىڭا! زادى قايسى ئاشلىقنىڭ ئورمىسىنى ئورىماق ئەڭ تەس؟

ھەسام ئويلىنىپ جاۋاپ بېرىپتۇ:

مېنىڭچە، قولغا تەگمەيدىغان ئاشلىقنىڭ ئورمىسىنى ئورىماق ئەڭ تەس.

دەرۋىشكە ئوخشاپتۇ

بىر ئاغىنىسى ھەسامنى ئۆيىگە مېھمانغا چاقىرىپتۇ. غىزا ۋاقتىدا ئۆي ئىگىسىنىڭ غەيرى پوسۇندا چاچ - ساقال ئۆستۈرۈ-ۋالغان ئوغلى كىرىپ قولغا سۇ ئاپتۇ. ئوغلى چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ئۆي ئىگىسى ماختىنىش ئاھاڭىدا سوراپتۇ.

— قانداق ھەسام، ئوغلۇم كىمگە ئوخشاپتۇ؟

— ئوغلىڭىز ياپ - ياش تۇرۇپلا رىۋايەتلەردىكى دەرۋىش-لەرگە ئوخشاپ قاپتۇ، — دەپتۇ ھەسام دەررۇ.

بىر سوم ئۆرلەۋەتسىڭىز...

ھەسامنىڭ مال بېقىشنى بىلمەيدىغان خوشنىسى بىساتىدىكى بىرلا قويىنى باقالماي جۇلمەرىتىۋېتىپتۇ - دە، بىر يەكشەنبە كۈنى يېزا بازىرىغا ئەكىرىپ سېتىۋەتمەكچى بولۇپ، ھەسامنى سېتىـ-شىپ بېرىشكە سۆيلەپتۇ. ھەسام ماقۇل بولۇپ قوينىڭ ئىگىسى بىلەن قوينى بىرگە ھەيدىشىپ مال بازىرىغا ئەكىرىپتۇ. مال با-زىرىدا بۇ ئورۇق قويىنى ھېچكىم سوراپمۇ قويماپتۇ. كەچكىچە

ئەتچى قىز دائىم بىردىر يىگىتنى تاپىدىكەنتۇ، بىرەر ئايدىن كېيىنلا: مائاشى ئاز ئىكەن، ئانىسى بار ئىكەن دىگەندەك با- نىلار بىلەن ياللىنىپ كېتىدىكەن، ھەسام قىزنىڭ بۇ قىلىقىغا بەكمۇ خاپا بولۇپ يۈرۈپتۇ. كۈنلەرنىڭ بىرىدە قارىسا قىز يەنە بىر يىگىت بىلەن باردى - كەلدى قىلىپ يۈرگىدەك. بىر قېتىم يىگىت قىزنى ئىزلەپ سەنئەت ئۆمەككە كەلگەندە ھەسام ئۇنىڭغا: پالانچىسىز بىلەن يۈرەلمەيدىكەن، مېنى ئېيتىپ قويسىڭىز دىگەنتى، — دەپتۇ، يىگىت رەنجىگەن ھالدا كېتىپ قاپتۇ - دە، ئىككىنچىلەپ قىزنى ئىزلىمەپتۇ. ئارىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن قىز كوچىدا يىگىتنى كۆرۈپ، نېمىشقا ئىزلىمىگىنىنى سورىغان ئىكەن، يىگىت ھەسامدىن ئاڭلىغانلىرىنى ئېيتىپ بېرىپتۇ. قاتتىق ئاچچىقلانغان قىز دەررۇ ئۆمەككە قايتىپ كەپتۇ - دە، ھەسامغا كايىپ:

— ھەسامكا، نېمانداق خەقنىڭ ئىشىغا چات كىرىپ يۈرىسىز؟

— چات كەرگىنىم يوق، سىزگە كۆڭۈل بۆلۈپ قويدۇم، — دەپتۇ ھەسام جاۋابەن، — ئاڭلىسام بۇ يىگىتنىڭمۇ ئانىسى بار ئىكەن، بەربىر ياللىنىۋالىسىز.

گۇنا كىمدە؟

ھەسام تۇرغان ئىشلەپچىقىرىش دۈيىنىڭ زىغىرى بىر يىلى بۆلەكچىلا ئوخشاپ كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن يىللاپ بۇ دۈيگە دەسسىمەيدىغان گۇڭشېنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى دەررۇ مەھەللىگە كېلىپ ئېتىز - ئېرىقلارنى تەكشۈرۈپتۇ - دە، ئىسكىلاتقا كىرىپ زىغىرنى كۆرۈپ ماختاپتۇ:

— ھوسۇلۇڭلار قالتىس بوپتۇ. بۇ يىل زىغىردىن خېلى

توي قىلىپ ئەل - يۇرتقا چاي بەرمەيدىكەنمىز.
بېخىلنىڭ رەڭگى بوزىرىپ، تىلى تۇتۇلۇپ يەرگە قاراپتۇ.

ئەمدى سىزگە كەلدى

ھەسام يېزا ئىدارىسىدە ئالاقىچىلىك قىلىپ يۈرگەن مەزگىلدە ھۆكۈمەت كاتىۋى دائىم باشقىلارنىڭ سىرتىدىن باغاق يېزىپ ھەسامنى تارقىتىپ بېرىشكە بۇيرۇيدىكەن. ئىشتىن خەۋىرى يوق ھەسام باغاقلارنى تارقىتىۋېرىپ، ساھىپخانلاردىن ئاھانەت ئاڭلايدىكەن.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە كاتىپنىڭ باشقا ناھىيىدىكى قېينانىسى كۈيوغلىنىڭكىگە مېھمان بولۇپ كەپتۇ. كاتىپنىڭ بورداۋاتقان قويىنى بۇ مۇناسىۋەت بىلەن سويماقچى بولۇۋاتقىنىنى ئاڭلاپ قالغان ھەسام دەررۇ كاتىپنىڭ نامىدىن باغاق يېزىپ ئۇنى نەچچە كىشىگە تارقىتىپ بېرىپتۇ. كەچقۇرۇنلۇقى قوي سويۇلۇپ گۆشى كانارىغا ئېسىلىشىدا كاتىپنىڭ ئۆيىنى مېھمان بېسىپتۇ. ئايالى: سەن قويىنى ئاپامنى دەپ ئەمەس، ئاغىنىلىرىڭنى دەپ سويۇپتىكەنسەن دەپ جېدەل قوزغاپتۇ. ئىشنىڭ سەۋەبىنى سەزگەن كاتىپ ھەسامنى تالاغا چاقىرىپ چىقىپتۇ - دە، ئاچچىقلانغان ھالدا:

— ھەي ھەسام، نېمە ئىش بۇ؟ — دەپ پوپوزا قىپتۇ.

— سەكرىمەڭ، — دەپتۇ ھەسام خاتىرجەم ھالدا، — «بۇقىنىڭ بېشىغا چۈشكەن كۈن مۇزايىغىمۇ بار» دەيدۇ، ئەمدى مەشرەپ سىزگە كەلدى.

بەربىر يالتىيىۋالىمىز

ھەسام سەنئەت ئۆمەكتە ئىشلەۋاتقىنىدا ئۆمەكتىكى بىر سەن-

قېتىم ئايالى قاتناشقا بېرىپ ماشىنا بېلىتى ئېلىپ كەپتۇ-دە، ھەسامغا:

— مەھەللىدىكى توي، نەزىرلەرگە تارتىشمىغىز زادىلا چىقالمايسىز، ئۇنىڭدىن كۆرە كۆزىڭىزنى يۇمۇڭدە تۇققانلارنى بىر يوقلاپ كېلىڭ، — دەپ بېلەتنى بېرىپتۇ.

— ماڭا دۇشمەن ئوخشىمامسەن، — دەپتۇ ھەسام جىددى چىراي بىلەن، — كۆزۈمنى يۇمۇۋېلىپ ماشىنغا چىقسام يىقىلىپ چۈشۈپ بىر يېرىمنى ناكا قىلىۋالمامدىمەن!

«خادىك ئارا»

خادىك ھەيدەپ كىراكەشلىك قىلىدىغان بىر مەھەللە سازەندىسى ئامىتى كېلىپ سەنئەت ئۆمەككە كىرىۋالغاندىن كېيىن بىردىنلا يوغانچى بولۇپ كېتىپتۇ. مەلۇم سورۇندا ھەسام سازەندىنى ئاۋالقىدەكلا يېقىن كۆرۈپ چاخچاق قىلغان ئىكەن. سازەندە ھۆپپىدە قىزىرىپ ئاگاھلاندۇرۇپتۇ:

— ھەي ھەسام، سەن بىز بىلەن تولا ئېيتىشما ماقۇلمۇ، بىز سېنىڭ ئاددى ئادەملىرىڭدىن ئەمەس، بىلەمسەن، خەلقارا سەنئەتچى بىز.

— مۇنداق دىگىنە! — دەپتۇ ھەسام گويا ھەيران قالغاندەك قىياپەتتە، — مەن سېنى شۇ كەمگىچە خادىك ئارا دەپ ئاڭلاپتىكەنمەن، خەلقارا بولۇپ كەتكىنىڭنى ئەمدى ئاڭلاۋاتىمەن.

پۇل قىلۋالمىسلەرغۇ دەيمەن؟

ــ شۇنداق، ــ دەپتۇ دۆيجاڭ خوشاللىق بىلەن.

ــ بۇ زىغىرنىڭ مېيىدا ئاشمۇ ئوخشايدىغۇ دەيمەن، ــ دەپـ تۇ مۇدىر يەنە مەنىلىك قىلىپ، ــ دۆيجاڭ دەررۇ مۇدىرنىڭ مەقسـ ىدىنى چۈشىنىپتۇ ـ دە، يەنە:

ــ ئىلۋەتتە، ــ دەپتۇ ۋە مۇدىر كەتكەندىن كېيىن ھارۋىـ كەش بالىدىن بىر مىشكاپ زىغىرنى ئۇنىڭ ئۆيىگە ئەۋەتىپ بېرىپتۇ. بۇ خەۋەر قۇلاقتىن ـ قۇلاققا يېتىپ ھەممە ئەزانىڭ غەزىۋىنى كەلتۈرۈپتۇ. كىشىلەر مەھەللە دوقمۇشىغا توپلىشىۋېلىپ: گۇنا كىمدە، يۈزى قېلىن مۇدىردىمۇ ياكى كۆڭۈلچەك دۆيجاڭـ دىمۇ، دىگەننى تالىشىپ قاپتۇ. كۆپـچىلىكنىڭ ئارىسىدا باياتىن ئۈنچىقماي تۇرغان ھىسام گەپكە نۆۋەت ئاپتۇ ـ دە:

ــ سىلەر ھىچقايسىڭلار گۇناكارنى تاپالمىدىڭـلار. گۇنا مۇدىردىمۇ ئەمەس، دۆيجاڭدىمۇ ئەمەس.

ــ ئەممىسە گۇنا كىمـدە؟ ــ دىيىشىپـتۇ كىشىلەر ھەيران بـولۇپ.

ــ گۇنا مول ـ ھوسۇلدا، ــ دەپتۇ ھىسام شۇ چاغدا چۈـ شەندۈرۈپ، ــ ئەگەر بۇ يىل زىغىر مۇنچىلا ئوخشىمىغان بولسا، بايىقى مۇدىرمۇ بىزنىڭ دۆيگە زادىلا كەلمىگەن بولاتتى.

كۆزىنى يۇمۇش

يىراق يېزىدىكى تۇققىنىنى يوقلايمەن دەپ نەچچە قېتىم تەرەددۇت قىلغان ھىسام مەھەلـلىدىكى توي ـ تۆكۈن، نەزىرـ چىراقلاردىن ئۈزۈلەلمەستىن تۇققىنىنىڭكىگە چىقالماي قاپتۇ، بىر

ئايالى نەچچە دەستە ساڭزا سېلىپ، جوزىنى راسلاپ قويۇپ-تۇ. لېكىن ھېچكىم ئۇنىڭ ئۆيىگە ھېيتلاپ كىرمەپتۇ. بۇنىڭدىن خاپا بولغان ئايالى كارۋاتتا يېتىپ بىردەم يىغلاپتۇ - دە، كېيىن ئۇخلاپ قاپتۇ.

بۇ چاغدا ھەسام كىيىم ياپقۇچنى يۇلۇۋېلىپ ئايالىنىڭ ئۇس-تىگە يېپىپتۇ، ئۆزى بېلىگە ئۇزۇن ئاق لۆڭگىنى باغلاپتۇ - دە، ھويلىغا چىقىپ:

— ۋاي دوستۇم، ۋاي مېنى يالغۇز تاشلاپ كەتكەن دوستۇم، — دەپ ئۈنىنىڭ بىردىچە يىغلاشقا باشلاپتۇ، ئەتراپتىكى خوشنىلار: ھەسامنىڭ ئايالى قازايى — قەدەر يېتىپ ۋاپات بولغان ئوخشايدۇ دەپ ئويلىشىپ بىر بىرلەپ ھەسامنىڭكىگە كىرىشىپتۇ، بىر دەمدىلا ئۆيگە ئادەم لىق توشۇپتۇ. ھەسام دەرھال بېرىپ ئايالى-نىڭ يۈزىدىكى كىيىم ياپقۇچنى ئېلىۋېتىپ:

— تۇر خوتۇن، ئۆيگە مېھمان توشۇپ كەتتى، ساڭزى-لىرىڭنى ئۇشتۇپ ئەزىز مېھمانلىرىڭنى كۈتۈۋال، — دەپتۇ.

راستمۇ؟

بىر قېتىملىق سورۇندا ھەسامدىن چاخچاقتا يېڭىلىپ قالغان بىر كىشى يېڭىلگىنىگە تەن بەرمەي ھەسامغا «چاخچاقتا ئۇستا دەپ قويسا ئۆز - ئۆزەڭنى چۈشۈرگىنىڭ راستمۇ» دەپ چاخچاق قىلغان ئىكەن، ھەسام «راستمۇ» قاپىيىسىنى ئىشلىتىپ تۇرۇپ تۆۋەندىكى ئون نەچچە چاخچاقنى كەينى - كەينىدىن كەلتۈرۈپتۇ.

چاخچاقتا يېڭىلىپ قالساڭ، مۇشت ئاتقىنىڭ راستمۇ؟

ئىشەكتىن چۈشسەم...

يازنىڭ بىر كۈنى ھەسام ئىشەك مىنىپ سەرادىن يېنىپ كېلىۋاتقان ئىكەن، قوسىقى ئاچقان ئىشەك ماڭماي تۇرۇۋاپتۇ. بىر چىمەنلىككە كەلگەندە ھەسام ئىشەكنى قويۇۋېتىپ بېقىپتۇ، كېيىن يولغا چۈشەي دەپ ئىشەكنى تۇتماقچى بوپتىكەن، تۇيغان ئىشەك قېيغىتىپ زادىلا تۇتۇق بەرمەپتۇ، ئاخىر ھەسام ئاچچىقىدا:

— بۇدا تۇتۇۋالسام ئۈستۈگىدىن ئەسلا چۈشمەيمەن، چۈشسەم خوتۇنۇم تالاق، — دەپ قەسەم ئىچىپتۇ. ئاخىر مىڭ جاپادا ئىشەكنى تۇتۇپتۇ - دە، مىنىپ ئۆيىگە كەپتۇ. ھويلىغا كىرگەندە ئايالى ئۇنىڭ ئالدىغا چىققان ئىكەن، ھەسام ئىشەكتىن چۈشمەيلا:

— بول خوتۇن، چېيىڭ قايىنىغان بولسا مەشەگىلا ئېلىپ چىق، قوساق ئېچىپ توختاپ كەتتى، — دەپتۇ. ئايالى ھەيران بولۇپ:

— ساراڭمۇ سەن، چاي دېگەننى ئىشەكتىن چۈشۈپ، ئۆيگە كىرىپ ئىچمەمدۇ؟ — دەپتۇ.

— سەن ھېچنېمىنى ئۇقمايسەن، — دەپتۇ ھەسام ئايالىغا. ئەگەر ئىشەكتىن چۈشسەم سېنىڭ ئىشىڭ چاتاق.

مېھمانلىرىڭنى كۈتۈۋالغىن

ھەسام «قارايىپ» قىلىپ قويۇلغاندىن كېيىن ھېچكىم ئۇنىڭغا پاراڭ قىلمايدىغان، ئۆيىگىمۇ كىرمەيدىغان بوپتۇ. ھېيت كەلگەندە

كۆنەلا قوغۇن يېگىلى كېلەۋېلىپ، ئۇنى جىلى قىپتۇ. بىر تېتىم
ھېلىقى كىشى يەنە كەپىدە قوغۇن يەۋېتىپ، ھېچنىمە بولمىغان-
دەك ئەلپازدا ھەسامەدىن سوراپتۇ:

— ھەسامەدىن، بۇ قوغۇنلۇقنى سىز كۆتىرە ئالغانمۇ؟

تېرىكىپ تۇرغان ھەسام دەرھال جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ياقە، بىزنىڭ بۇ يەردە كۆتىرىپ ماڭىدىغانغا يوق، يەپ
ماڭغىنىڭىزغا شۈكرى قىلىڭا!

دۇنيادا نىمە ئۇچلۇق؟

تولىمۇ نەپسانىيەتچى بىر ئادەم ھەسامەدىن گەپ سوراپتۇ:

— ھەسامەدىن، بىلەمسىز دۇنيادا نىمە ئەڭ ئۇچلۇق؟

— سىزنىڭ ساقىلىڭىز ئۇچلۇق، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھە-
سام ئويلانمايلا.

— يوق گەپنى قىلماڭ، قانداقسىغا مېنىڭ ساقىلىم ئۇچ-
لۇق بولىدۇ؟ — دەپتۇ چۆچۈپ ئۇ كىشى.

ھەسام چۈشەندۈرۈپتۇ:

— ساقىلىڭىز ئۇچلۇق بولمىسا، شۇنچىلا قېلىن يۈزىڭىزنى
قانداق تېشىپ چىقاتتى.

ھەلىمۇ ئويغىتىپ قويۇپتۇ...

كەچ كىرگەندە تۇساتتىنلا ھەسامنىڭ ئۆيىگە بىر نەچچە
ئاغىنىسى كېلىپ قاپتۇ. ھەسام ئۇلارنىڭ ئالدىغا داستىخان سې-

ھۆپۈپنى يۆگەندىماي يەپ، كۆمۈرنى يۇيۇپ قالغىنىڭ راستمۇ؟

ھاراقنى بىكارغا ئىچىپ، چاپىنىڭنى يېپىنچاقلاپ ماڭغىنىڭ راستمۇ؟

ھەرە تۇتىمەن دەپ بېشىڭغا ھەسەل سۈركىگىنىڭ راستمۇ؟

ماتروس بولىمەن دەپ شەپكەڭنىڭ چېكىلىگىنى يۇلۇۋەتكىنىڭ راستمۇ؟

لاباكو كىيىۋېلىپ نەشكەشكە ئۈلپەت بولغىنىڭ راستمۇ؟

كېچىچە تانسىغا پىقىراپ، ئەتىسى ۋاي يۈرىكىم دەپ خىزمەتكە بارمىغىنىڭ راستمۇ؟

مەسلىگىڭدە ساقچىدىن قورقمايمەن دەپ ۋاقىراپ، ساقچى كەلسە ئاپام قارا چايغا ئەۋەتكەنتى دېگىنىڭ راستمۇ؟

ھەر قانداق نوچىنى سېرىدىمەن دەپ، سىمتاناپ تۈۋرۈگىگە مۇش ئاتقىنىڭ راستمۇ؟

بۈرۈلكامنىڭ قىرىنى بۇزمايمەن دەپ ئۆرە تۇرۇپ تاماق يېگىنىڭ راستمۇ؟

ئىككى سەر ئىچىپ تۆت سەر مەس بولغىنىڭ راستمۇ؟

ئوچاڭغا چۈۋىن قونمىسۇن دەپ مەيدەڭگە چىگىسەي قىستۇرۇۋالغىنىڭ راستمۇ؟

ھېلىقى كىشى ئۇن سۆرەلمەستىن ئۆزىنى شاگىخو قىلىپ كۈلۈۋاتقان جامائەتنىڭ كۈلكىسىگە قوشۇلۇشقا مەجبۇر بولۇپتۇ.

يېگىنىڭىزگە شۈكرى قىلىڭ

ھېسام دۇينىڭ قوغۇنلۇغىنى باققان چاغدا بىر كىشى ھەر

مەسلىكىنىڭ سىرى

ئاشخانىدىن چىققۇاتقاندا بىر ئاغىنىسى ھەسامدىن سوراپتۇ:

— دائىم قانچىلىك ئىچسىڭىز مەس بولمايتتىڭىز، بۈگۈن ئازراقلا ئىچىپ تەڭشىلىپ قالدىڭىز؟

ھەسام جاۋاپ بېرىپتۇ:

— بۈگۈن پۇل خەجلەپ قويدۇم ئەمەسمۇ.

خەۋەر تۇرماق...

ھەسام مەكتەپتە ئىشلىگەندە يوقۇرىغا بىر پارچە ئەرز يازغان ئىكەن، لېكىن ئەرزنىڭ ئۇچۇرى تاش سۇغا چۆككەندەكلا جىمىپ كېتىپتۇ. بىر قېتىم مەكتەپتىكى گىمراماتىكا ئوقۇتقۇچىسى ئۇنىڭدىن ھەسداشلىق قىلىپ سوراپتۇ:

— ھەسامكا، مائارىپقا بەرگەن ئەرزىڭىزدىن خەۋەر بارمۇ؟

— نەدىكىنى دەيسىز دەپتۇ ھەسام، — خەۋەر تۇرماق ئىگىمۇ يوق.

باشلىقنى ماختاش

ھەسامنىڭ باشلىقى دائىملا ئۆزىنى «مېنى سورۇنلاردا

لىپ، تاماق نەكىرىپتۇ. ھەسام قارىسا ئاغىنىلىرىنىڭ بىرى گەپكىمۇ ئارىلاشماي ئاچكۆزلۈك بىلەن تاماققا تۇتۇش قىلغىلى تۇرۇپتۇ. ھەسام گەپ ئارىسىدا ئۇنىڭدىن:

— ئاداش سىز بۇلار بىلەن نەدە ئۇچرىشىپ قالدىڭىز؟— دەپ سوراپتۇ.

— ئۆيدە ئۇخلاۋاتاتتىم، — دەپتۇ ھېلىقى ئاغىنىسى ئاغزىدىكى لوقمىنى يالماپ تۇرۇپ، — بۇلار كېلىپ «ھەسامنىڭكىگە بارىمىز» دەپ ئويغىتىشتى.

— ھېلىمۇ ئويغىتىشىپتۇ، — دەپتۇ ھەسام شۇ چاغدا، — بولمىسا ئاچ قوساق قانداقمۇ ئۇخلايتتىڭىز؟

ھېلىمۇ ياۋروپاچە تەربىيىلەپسىز

ھەسام بىر نەچچە كىشى بىلەن مەلۇم خىزمەتدىشىنىڭكىگە مېھمانغا بېرىپتۇ. ئۆي ئىگىسى ئەركە ئوغلىنى مېھمانلارنىڭ ئالدىدا ماختاپ:

— بالامنى ياۋروپاچە تەربىيىلىدىم، قالتىس بالا بولدى جۇمۇڭلار، — دەپتۇ، شۇ ئارىدا بالا ئۆزىنى ئەركىلەتكەن ھەسامنى ۋاققىدە بىرنى ئۇرۇۋېتىپتۇ.

— بارىكاللا، — دەپتۇ ھەسام بالىنى ئۆزىدىن يىراقلىتىپ، خىزمەتدىشىغا — ئوغلىڭىزنى ھېلىمۇ ياۋروپاچە تەربىيىلەپتىكەنسىز، ئەگەر باشقا يەرچە تەربىيىلىگەن بولسىڭىز، بۇ كەمگىچە بىزنى ئۆيدىن ھەيدەپ چىقىرىدىكەن.

داتلىشىپ كېتىپسىز - دە!

ھىسام يېڭى كۆچۈپ كەلگەن خوشنىسىدىن سوراپتۇ:
— ھاراق ئىچىپمۇ قويامسىز؟
— ۋاھ، بۇرۇن تازا ھاراق تۇگى ئىدىم دەڭا، — دەپتۇ خوشنىسى جاۋابەن، — يىگىرمە يىل بولدى ئىچمىگىنىمگە.
ھىسام خوشنىسىغا چاخچاق قىپتۇ:
— ئۇنداقتا تازا داتلىشىپ كېتىپسىز - دە؟

ئەمدى سالقىنداپ قالدى

ئاشخانىدا سامسا يەپ ئولتۇرغان يىگىتلەر ئالدىلىرىدىكى سامسىنىڭ تۈگىشىگە بىر بىردىن ئۆزىنى يەلپۈگەن بولۇپ:
— پاھ - پاھ، ئاشخانىنىڭ ئىچى تازىمۇ ئىسسىپ كەتتى جۇمۇ، — دېيىشىپ تالاغا چىقىۋاپتۇ. ئاشخانىدا بىر ئۆزىلا قالغان ھىسام يېڭى قومۇرغان سامسىدىن ئوتتۇزنى ئېلىپ تالادىكىلەرنى چاقىرىپتۇ:
— كىرىڭلار ھەي ئاغىنىلەر، ئاشخانا ئەمدى خېلى سالقىنداپ قالدى.

بىلىق يۆتكەش

بىر ئاغىنىسى ھىسامغا چاخچاق قىلىپ سوراپتۇ:

نېمىشقا ماختىمايسەن؟» دەپ كايىيدىكەن. بىر قېتىم يۇقۇرىدىن ئەھۋال ئىگەللىگۈچىلەر كەلگەندە ھەسام باشلىقىنىڭ ئالدىدىلا كەلگەنلەرگە ئۇنىڭ تەرىپىنى قىلىپ بېرىپتۇ.

— بىزنىڭ باشلىقىتەك ئادەم شەھەردە يوقتە، باشقىسىنى دىمەيلا مۇشۇ قېتىمقى ئۆستەڭ چېپىشقا چىققانىنى دەي. ئۆستەڭ پۈتكىچە بىزنىڭ باشلىق كېچە-كۈندۈز يا تۈزۈك تاماق يىمەي، يا سۆزلىمەي...

— نېمە قىلدى؟ — دەپ سوراپتۇ كەلگەنلەردىن بىرى قىزىقىپ.

ھەسام دەررۇ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئۇخلىمىدى.

پۇل خەجلەش

ئاغىنىلىرى ھەسامنى دائىم «پۇل خەجلىمەيسەن» دەپ ئەيىپلەيدىكەن. بىر كۈنى ئۇلار جەم بولغاندا ئۇلارغا دەپتۇ:

— ئاغىنىلەر، بۈگۈن ئاخشام چۈشۈمدە سىلەرنى كۆرۈپتىمەن.

— نېمە قىلىۋېتىپتىمىز؟ — دەپ قىزىقىپ سوراپتۇ ئاغىنىلىرى.

— ئاشخانىدا تاماق يەۋېتىپتىمىز.

— پۇلنى كىم خەجلەپتۇ، — دەپ سوراپتۇ ھېلىقى ئاغىنىسى كۈلۈمسىرەپ.

— پۇلنى مەن خەجلەپتىمەن، دەپتۇ ھەسام، — قېنى، ئەمدى نۆۋەت سىلەرگە كەلدى.

رەپى ئېغىرلىشىپ كەتكەن سۆدىيە.

ھىسام چۈشەندۈرۈپتۇ:

— قارىسام ھەدەپ بىر تەرەپكە قىڭغىيىپ كېتىۋاتىسىز، ئوڭ ـ سولىڭىزنى تەڭپۇڭلاشسۇن دىدىم.

ئۆزەمنى يۈتتۈرۈپ قويدۇم

تەنتەربىيە زالىدا كەچلىك ۋالىبول مۇسابىقىسى راسا قىزغىن داۋاملىشىۋاتقاندا، بىر نەچچە قېتىم توك كېتىپ تاماشىچىلارنىڭ كەيپىنى بۇزۇپتۇ. ئاخىرقى قېتىم توك كەتكەندە، ئويۇن كۆرۈۋاتقان ھىسام ئورنىدىن تۇرۇپ ئەنسىز ۋاقىراشقا باشلاپتۇ:

— ھىسام، ھەي ھىسام، نەدىسەن؟

— ئۆندۆرەۋاتامسىز ھىسامكا، ئۆزىڭىزنى — ئۆزىڭىز چاقىرغىنىڭىز نىمىسى؟ — دەپ ئەجەپلىنىپتۇ ھىسامنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان ياش يىگىت.

— ئۆندۆرىدىگىنىم يوق، — دەپتۇ ھىسام، — قاراڭغۇدا ئۆزەمنى يۈتتۈرۈپ قويدۇم.

نەتىجەم يامان ئەمەس

بىر كىشى ھىسامدىن سوراپتۇ:

— ئاڭلىسام ئىدارىدە ئۆتكۈزۈلگەن يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىگە قاتنىشىپسىز، نەتىجىڭىز قانداقراق؟

— ئاغىنە، ئالتايدىن نۇرغۇن بېلىق ئېلىۋېدىم، ماشىنا-ھارۋا بىلەن يۆتكەپ كەلگىلى بولمايدىكەن، قانداق قىلسام بولار؟

ھەسام دەررۇ جاۋاپ بېرىپتۇ:

بۇنىڭ چارىسى ئاسان، بېلىقلىرىڭىزنى تار ئېرىقتا سولاپ ھەيدەپ كېلىڭ.

ئىگىسىنى دورىغان-دە

بەكمۇ شەخسىيەتچى بىر ئىدارە خادىمى كوچىدا ۋەلىسپىت مىنىپ كېتىۋاتقان ئىكەن. ھەسام بىلەن بىللە كېلىۋاتقان بىراۋ ۋەلىسپىتلىككە كەينىدىن ۋاقىراپتۇ:

— ھوي ئاغىنە، ۋەلىسپىتىڭىزنىڭ ئارقا چاقىغا قوراي قىستۇرۇلۇپ قاپتىغۇ؟

— ئىگىسىنى دورىغان-دە، — دەپتۇ ھەسامۇ تەڭلا ۋاقىراپ،

— قورۇق ماڭمايدۇ!

تەڭپۇڭلاشسۇن دىدىم

ۋالىبول مۇسابىقىسىدە سۇدىيە بىر تەرەپكە يان بېسىۋېرىپتۇ. بۇنىڭدىن ئىچى پۇشقان ھەسام قوش مۇشتۇمچىلىك تاشنى ئېلىپ سۇدىيەنىڭ بىر يانچۇقىغا ئۈنچىقماي سېلىپ قويۇپتۇ.

— ھەسام، بۇ نېمە قىلغىنىڭ؟ — دەپ تېرىكىپتۇ بىر تە-

— ھسامىدىن، سىز ئەمدى ئاددى كادىر ئەمەس. سەل جازىڭىز بولمىسا قول ئاستىڭىزدىكىلەرنى باشقۇرالمايسىز جۇمۇ.

ھسام ئۈنچىقماپتۇ. ئەتىسى ئۇ خىزمەتكە ئۆيىدىكى قول ھارۋىنىڭ جازىسىنى كۆتىرىپ كەپتۇ. بۇنى كۆرگەن باشلىق ئەجەپلىنىپتۇ.

— ھسامىدىن بۇنى نىمىگە كۆتىرىۋالدىڭىز؟

— تۈنۈگۈنكى تەنقىدىي مەسلىھەتىڭىز بويىچە، — دەپتۇ ھسام، — ئۆزەمدە سىزنىڭكىدەك جازا يېتىشتۈرۈۋالغىچە مۇشۇ جازىنى ئىشلىتىپ تۇراي دەيمەن.

بىر يۈرۈشلا بولۇپ كەتسۇن

تەنتەربىيە ئىدارىسىنىڭ مەسئۇلى ئۆزى تەنھەرىكەت پائالىيەتلىرىگە قاتناشمىسىمۇ دائىملا تەنھەرىكەتچىلەر كىيىمىنى كىيىۋالىدىكەن، بۇنىڭدىن تېرىكىپ يۈرگەن ئىسكىلاتچى ھسام، يازنىڭ ئىسسىق كۈنلىرىنىڭ بىرىدە باشلىققا ئىدارىنىڭ بەتتەن-كىلىك بىر جۈپ كونىسىنى تەڭلەپ:

— باشلىق، بۇنى كىيىۋېلىڭا! — دەپتۇ.

سارالىڭمۇ سىز؟ — دەپ تېرىكىپتۇ باشلىق، — مەن مۇزدا كېتىۋاتىمەنغۇ؟

— مۇزدىغۇ كېتىۋاتمايسىز، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ھسام، — مۇشۇنىلا كىيىۋالسىڭىز، كىيگىنىڭىز بىر يۈرۈشلا ھۆكۈمەت-تىن بولۇپ كەتسە دەيمەن-دە!

— يامان ئەمەس، — دەپتۇ ھەسام ماختىنىپ، — پەللىگە ئۈچىنچى بولۇپ كەلدىم.

— پاھ، قالتىسقۇ، — دەپ زوقلىنىپتۇ سوئال سورىغان كىشى، — يۈگۈرۈشكە قانچە كىشى چۈشكەن؟

ھەسام ئەيمەنمەي جاۋاپ بېرىپتۇ:

ئۈچ كىشى.

باشقىسىنى دەڭا

ھەسام تەۋىپلىق قىلىۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىر كىشى يۈرەك ئاغرىقىدىن زارلىنىپ كەپتۇ.

— يۈرىكىمىز قانداق چاغلاردا تولاراق ئاغرىيدۇ، — دەپ سوراپتۇ ھەسام بىمارنىڭ تومۇر سوقۇشىنى تىڭشاۋېتىپ.

— ئورۇنسىز پۇل خەجلەپ قويغان چاغلاردا، — دەپتۇ بىمار. ھەسام يۈزىنى چەتكە ئۆرۈپ:

— باشقىسىنى دەڭا، ئورۇنسىز پۇل خەجلىسەم مېنىڭ يۈرۈگىممۇ ئاغرىيدۇ، — دەپتۇ.

جازام يېتىشكىچە

ھەسام بۆلۈم باشلىقى بولغاندىن كېيىنمۇ كادىرلار بىلەن ئىلگىرىكىدەك قويۇق مۇناسىۋەتتە بولۇۋېرىپتۇ. بۇنىڭغا چىشى قىرىشقان ئىدارە باشلىقى ئۇنىڭغا كايىپتۇ:

خەۋەر ئەۋەتىش

ھەسام ئىختىيارى مۇخبىرلار تەجرىبە ئالماشتۇرۇش يىغىنىغا قاتناشقىنىدا، خوشنا ناھىيىدىن كەلگەن بىر كەسپداشىدىن سوراپتۇ،

— ئاغىنە، سىلەرنىڭ ناھىيىدە خەت-چەكلەرنى نىمە بىلەن توشۇيدۇ.

— ماشىنا بىلەن، — دەپتۇ ھېلىقى ئىختىيارى مۇخبىر، — سىلەرنىڭ ناھىيىدىچۇ؟

— مەنىڭ ئۆزەم كۆرمىدىم، — دەپتۇ ھەسام، — ئەمما بايقىشىمچە ئۇلاقتا توشۇيدىغان ئوخشايدۇ.

— نىمىشقا ئۇنداق دەيسىز؟ — سوھبەتدىشى ئەجەپلىنىپتۇ.

ھەسام دەپتۇ:

ئۆتكەندە پوچتىدىن بىر خەۋەر ئەۋەتسەم گېزىتخانا بىر ئايدىن كېيىن تاپشۇرۇۋاپتۇ، شۇنىڭغا قاراپ دەيمەن-دە — دەپتۇ ھەسام.

گېزىتكە يېزىلىش

بىر كىشى ھەسامغا ھال ئېيتىپتۇ:

— 5-ئايلىق گېزىتكە يېزىلسام، پوچتىكەش 4-ئايلىق گېزىتنى ئەكىلىپ بېرىۋاتامدۇ، قاراڭ!

ھەسام مەسلىھەت بېرىپتۇ:

— ئەمسە بۇ قېتىم 6-ئايلىققا يېزىلىپ بېقىڭ، 5-ئايلىق گېزىتنى ئەكىلىپ بېرىپ قالا ئەجەپ ئەمەس.

توپ ئوينىماقچىدۇق

ئىدارە خىزمەتچىلىرىنىڭ ئىشتىن سىرتقى مەشغۇلاتى ئۈچۈن ياسىتىلغان تىك - تاك توپ ئۈستىلىنى بولۇم باشلىقى ئۆيىگە ئەكىتىپ مۈلۈك قىلىۋاپتۇ. بۇنىڭدىن غەزەپلەنگەن ھەسام بىر نەچچە كادىرلار بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، توپ، پالاق سىتەكىلىرىنى كۆتىرىشىپ باشلىقنىڭ ئۆيىگە بېرىپتۇ - دە، ئۇنى چاقىرىپتۇ.

بىر يەرگە چاقىرىپ كەلگەن بولساڭلار بارالمايمەن، — دەپتۇ دەرۋازا ئالدىغا چىققان بۆلۈم باشلىقى، — ئۆيدە يۈزلۈك مېھمانلىرىم بار.

— ھېچنەگە چاقىرىپ كەلگىنىمىز يوق، — دەپتۇ ھەسام جىددى قىياپەتتە، — مېھمانلىرىڭىزنى ئالاغا ئەچىقىپ تۇرسىڭىز، بىز تىك - تاك توپ ئوينايمىز.

بىر نومۇر پايدا ئالامسىز؟

ھەسام خوشنىسىغا تەكلىپ بېرىپتۇ:

— بۇرادەر، توققۇزىنچى كالىچىڭىزغا ئونىنچى كالىچىمنى تېگىشسەك قانداق؟

— نېمىشقا، — دەپتۇ خوشنىسى ئەجەپلىنىپ، — مېنىڭ كالىچىم يېڭى، سىزنىڭ كالىچىڭىز كونا تۇرسا.

— ئەخمەقكەنسىز، — دەپتۇ ھەسام، — كونا يېڭىلىقى بىلەن نېمە كارىڭىز، تېگىشسىڭىز بىر نومۇر پايدا ئالامسىز!

ئۇگىلايمەن دەپ تەييارلىق قىلىۋېتىپتۇ.
ھەسام ئەجەپلەنگەندەك بېشىنى چايقاپتۇ:
— خېلى زېرەك بالىدەك قىلاتتى، ئالدىراپ بېشىنى ئوگى-
لايمەن دەپ، بۇزۇۋالمىغىدى!

ئىچمەسلىگىم ئۈچۈن

تۇققانلىرىدىن بىرى ھەسامغا داستىخان ئۈستىدە مەسلى-
ھەت بېرىپتۇ:
— ھاراقنى تولا ئىچىپ بولماي قالدىڭىز، ئەمدى
قەتئىي ئىچمەڭ.
— بولىدۇ، قەتئىي ئىچمەيمەن، — دەپتۇ ھەسام جان دىلى
بىلەن قوشۇلۇپ، — ھارىغىڭىز بارمۇ؟
— يەنە ھاراقنى نىمە قىلىسىز؟ — دەپتۇ تۇققىنى چۆچۈپ،
ھەسام ئۇنى خاتىرجەملەندۈرۈپ:
— باشقا گەپ يوق، بۇندىن كېيىن ئىچمەسلىگىم ئۈچۈن
بىرنى كۆتىرىۋېتەي دەيمەن.

خوتۇندىن قورققاننىڭ پايدىسى

بىرسى ھەسامدىن سوراپتۇ:
— ھەسامكا، خوتۇندىن قورققاننىڭ پايدىسىمۇ بارمۇ؟
— بار، — دەپتۇ ھەسام، — بىرلا پايدىسى بار.
— ئۇ قانداق پايدا، — سوئال سورىغۇچى قىزىقىپتۇ.
— ئاشپەزلىكنى ئۆگىنىۋالىسەن، — دەپتۇ ھەسام.

تەمىنى تېتىپ بېقىش

ھەسامنى دادىسى شاپتۇل ئەكىلىشكە بۇيرۇپ كەچتە ئىشتىن كەلگەندە سوراپتۇ.

— ھەي ھەسام، شاپتۇلنى ئەكەلدىڭمۇ؟

— ئەكەلدىم، — دەپتۇ ھەسام، — ئەنە تەخسىدە.

— نېمە؟ — دادىسى ھەيران بولۇپ سوراپتۇ، — ئۇ ساپلا شاپتۇل ئۇرۇقچىسىغۇ؟

ئۆزىڭىز تەمىنى تېتىپ بېقىپ ئال دېمىگەنمىدىڭىز، — دەپتۇ ھەسام چۈشەندۈرۈپ — بىر - ئىككىنى يېگەندە تەمى بىلىنمەيدىكەن ئەمەسمۇ!

بەك ئوڭاي

بىرسى ھەسامدىن سوراپتۇ:

— ھەسامكا، تاماكا تاشلاي دېۋىدىم، ئوڭايمىدۇ، تەسمىدۇ؟

— ئوڭاي بولماي، — دەپتۇ ھەسام، — ئوڭاي بولغاچقا مەن شۇ كەمگىچە بىرەر يۈز قېتىمچە تاماكا تاشلىدىم ئەمەسمۇ.

ئوڭلايمەن دەپ...

خوشنىلاردىن بىرى ھەسامغا خەۋەر قىپتۇ.

— ماۋۇ ئارقا كوچىدىكى ئەمەتاخۇن ئوغلىنىڭ بېشىنى

سەندە يىغلاڭغۇ بولمىسا...

ئوغلى تالادىن يۈگۈرۈپ كىرىپ ھەسامدىن سوراپتۇ:
— دادا، دادا، خوشنىمىز قوي سويۇپتىكەن، قوينىڭ ئىـ
چىدىن «يىغلاڭغۇ چىشتى» دەپ بىر نەرسىنى ئېلىپ تاشلىۋەتتىغۇ،
قوينىڭ يىغلاڭغۇسى بولامدۇ؟
— بولىدۇ،— دەپتۇ ھەسام ئوغلىغا،— قوينىڭ تۇرماق
سېنىڭ قوسىقىڭدىمۇ يىغلاڭغۇ بار.
— ماڭە — دەپتۇ ئوغلى چەكچىيىپ قوسىقىنى تۇتقىنىچە،—
مېنىڭ ئىچىمدە يىغلاڭغۇ نىمە قىلىدۇ؟
— قوسىقىڭدا يىغلاڭغۇ بولمىسا،— دەپتۇ ھەسام كۈلۈپ،—
نىمىشقا ھەدىسىلا يىغلاپ ئاپاڭنى خاپا قىلىسەن؟

چېكىپ بولۇپ تاشلىمامدىم

ھەسامنىڭ تاماكا چېكىۋاتقىنىنى كۆرگەن خىزمەتدىشى
ھەيران بولۇپ سوراپتۇ:
— ھەسامكا، تاماكىنى تاشلىۋەتتىم دەۋاتاتتىڭىز، يەنە
چېكىۋاتىسىزغۇ؟
ھەسام ئۇنىڭدىن بەتتەر ھەيران بولغاندەك جاۋاپ قايتۇ-
رۇپتۇ.
— قىزىقكەنسىزغۇ، چېكىپ تۈگەتكەندىن كېيىن تاشلىۋەت-
مەمدىم؟

گۇنا بولىدۇ

بىر كۈنى ھېسام جامائەت بىلەن خەتمە تويىدا بىللە بولۇپ قاپتۇ. تۆردە ئولتۇرغان مەھەللە ئىمامى ھەدەپ:

— ئادەمنىڭ سۈرىتى بار ئۆيدە تەكبىر ئېيتىش گۇنا بولىدۇ. تامغا رەسىم چاپلاش گۇنا بولىدۇ...، — دەۋېرىپ، ئۆيدىكى ھەممىلا رەسىم ئەۋلادىنى ئالغۇزۇۋېتىپتۇ. ھېسام بىر چاغدا ئىمامنىڭ ئالدىغا قويۇلغان كونۋېرت ئىچىدىن بەش سوملۇق پۇلنى ئاپتۇ - دە، سادىپخانىغا بېرىپ:

— بۇنىمۇ ئېلىپ كېتىڭلار، — دەپتۇ. ئىمامنىڭ كۆزى چەكچىيىپتۇ - دە:

— ھېسامدىن بۇ نىمە ئىش؟ — دەپتۇ پوكاندەك قىزىرىپ.

ھېسامدىن چۈشەندۈرۈپتۇ:

— تەقسىر، قارىسام پۇلدىمۇ ئادەم سۈرىتى بار ئىكەن، سىلىنى گۇناغا شېرىك بوپ قالمىسۇن دېدىم.

قاياققا قارىتىپ قويسا...

كىم نىمە دىسە ئەگىشىپ سۆزلەۋېرىدىغان بىر ئادەم توغرىسىدا بىرسى ھېسامدىن سوراپتۇ:

— شۇ كىشى سىزنىڭ خوشنىڭىزغۇ، ئۆزى قانداقراق ئادەم؟

— قانداق ئادەم بولاتتى، — دەپتۇ ھېسام، — يۈزىنى قاياققا قارىتىپ قويسا، شۇ ياققا ماڭىدىغان ئادەم.

ئىنساۋىڭىزنى تارتىپ بېقىڭ

ھېسام قاسساپتىن گۆش ئاپتۇ، قاسساپ ئادىتى بويىچە تارازىنىڭ تەڭپۇڭى كەلمەستىنلا گۆشنى ئۇنىڭ ئالدىغا تاشلاپتۇ. ھېسام نېرىقى دۇكانغا بېرىپ گۆشنى تارتقۇزۇپ كۆرگەن ئىكەن گۆش راستىنلا كەم چىقىپتۇ. ھېسام يېنىپ كېلىپ قاسساپقا دەپتۇ:

— ئۇستام، گۆشىڭىز كەم چىقتىغۇ؟

— نېمە دەيدۇ ماۋۇ، — دەپتۇ قاسساپ تاتىرىپ، — ھەي ئاداش، مېنىڭ تارازامدەك توغرا تارازا بۇ شەھەردە يوق جۇمۇ!

— ئۇنداق بولسا، — دەپتۇ ھېسام تەمتىرىمەي، — شۇ توغرا تارازىڭىزدا ئىنساۋىڭىزنى بىر تارتىپ بېقىڭا!

دۈشمەن

كىنو باشلىنىشىدىلا ھەسام كىنودىكى چىرايى سەت بىر ئادەمنى يېنىدىكى ئاغىنىسىغا كۆرسىتىپ دەپتۇ:

— قارا، ئاشۇ ئادەم مۇشۇ كىنودىكى دۈشمەن.

— ئۇنىڭ نەدىن بىلىسەن؟ — ئەجەبلىنىپ سوراپتۇ ئاغىنىسى، ئىلگىرى بۇ كىنونى كۆرگەنمىدىڭ؟

— كۆرمىگەن، ئەمما بىلىمەن، — دەپتۇ ھەسام، — ھەر قانداق كىنودا سەتلا ئادەملەر ئاخىرىدا دۈشمەن بولۇپ چىقىدۇ ئەمەسمۇ؟

بانا

ھەسام مەكتەپتە ئوقۇۋاتقىنىدا، بىر قېتىم دادىسى ئۇنىڭ تاپشۇرۇق دەپتىرىنى ۋاراقلاپ بېقىپ ئاچچىقلىنىپتۇ.

— بالام، يازغان خەتلىرىڭ نېمانچە سەت؟

— ئۆزەڭ مايماق يازىدىغان قەلەم ئېلىپ بېرىپسەن، — دەپتۇ ھەسام بانا تېپىپ. دادىسى:

— ئەمىسە، ئەتە باشقا قەلەم ئېلىپ بېرەي، ماقۇلمۇ؟

— ئاۋارە بولما، — دەپتۇ ھەسام يەنە بانا تېپىپ، — قانچە ياخشى قەلەم ئەكىلىپ بەرگەن بىلەنمۇ، ھازىرقى دەپتەرلەرنىڭ قەغىزى ياخشى ئەمەس.

— ھە بولدى، دەپتۇ ھەساممىدىن جاۋاپ بېرىپ، — دادىڭ توخۇمنىڭ ئىچىدە رىشالە ياساپ، سېرىقىدا سېنى ياسىغان ئىكەن.

جۈملە تۈزۈش

بىر يىلى ھەساممىدىن ساۋات چىقىرىش كەچ كۇرسىدا ئوقۇپتۇ. بىر دەرستە ئوقۇتقۇچى ئوقۇغۇچىلارغا بوش ئورۇنلارنى تولدۇرۇپ جۈملە تۈزۈش مەشقىنى ئىشلىتىپتۇ. نۆۋەت ھەساممىدىنغا كەلگەندە، ئۇ دوسكىغا چىقىپ، دوسكىغا يېزىلغان «دوختۇرخانا ئەڭ ... ئورۇن» دېگەن جۈملىگە قاراپ، ئويلانمايلا چېكىتلەر ئورنىغا «مەينەت» دەپ يېزىپتۇ.

— ھەساممىدىن، جۈملىڭىز ياخشى تۈزەلمەپتىغۇ، — دەپتۇ مۇئەللىم رازى بولماي.

— جۈملەمنىغۇ ياخشى تۈزىلەتتى، — دەپتۇ ھەساممىدىن ھۆرمەت بىلەن، — بىراق ئۆتكەندە بالام ئىككى ھەپتە بالنىستا ياتقاندا دوختۇرخانىنىڭ تازىلىقىنى كۆرگەن ئىدىم، شۇنى يېزىپ قويۇپتىمەن...

چىش

ئۆمۈر بويى تاماكا چېكىپ چىشى قارىداپ كەتكەن بىر كىشىنى باشقىلار ئەيىبلەپتۇ:

— بۇنداقمۇ چىش بولامدۇ؟ نەدە يۈرۈپ مۇنچە كۆكەرتىۋالدىڭ؟

ئەگەر بۇ ئىس بولسا

ھەسام كىچىك ۋاقتىدا بىر كۈنى دادىسى قوي سويۇپتۇ. دادىسى قوينىڭ قارنىنى يارغان ئىكەن، قوينىڭ قورسىقىدىن پۇقىراپ ھور كۆتىرىلىپتۇ. ھەسام بىلەن بىرلىكتە قوي سويغاننى كۆرۈپ تۇرغان ئىنىسى بۇنى كۆرۈپ:

— قارا، قارا ئاكا، قوينىڭ قورسىقىدىن ئىس چىقتى، — دەپتۇ. بۇنى ئىس دىمەيدۇ، ھور دەيدۇ بالام، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ دادىسى كىچىك ئوغلىغا.

— شۇنى دىگىنە دادا، دەپتۇ ھەسام گەپكە قىتىلىپ، — قوينىڭ قورسىقىدا مۇنچىلا جىق ئىس بولسا، قوينىڭ بېشى ئاغرىمامدۇ - ھە؟

دانا جاۋاپ

ھەسامىددىننى بەكمۇ دانا دەپ ئاڭلىغان بىر يىگىت ئۇنىڭدىن سوراپتۇ:

— ھەسامىددىنكا، مەن نىمىشقا مۇنچىلا سېرىق، شۇنى دەپ بېرىڭا.

ھەسامىددىن «مەن نەدىن بىلەي» دىسىمۇ يىگىت ئۇنىماي تۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئۇنىڭدىن سوراپتۇ:

— خوپ دەپ بەرسەم، دەپ بېرەي، ئاۋال شۇنى دىگىنە، داداڭ نىمە ئىش قىلىدۇ؟

— رېشالە ئېتىپ ساتىدۇ، — دىدى يىگىت.

— نېمە دېدىڭىز؟ — دەپتۇ ھېسامىدىن قۇلىغىنى كادىرغا يېقىن ئەكېلىپ، كادىر ۋاقىراپ دەپتۇ:

— جىتۈەن بىلەن بولغان ئالاقىڭىزنى دەپ بەر! ھېسامىدىن جاۋاپ بېرىپتۇ:

— كادىر ئەپەندىم، جىتۈەننى تونۇمايدىكەنمەن، باشقا ئاغىنىلىرىمنى دەپ بېرەيمۇ؟

قالغىنىنى تۈزلىۋالاي

ھېسامىدىن چاچ-ساقال ئالدۇرۇش ئۈچۈن ساتىراشخانىغا كىرىپتۇ. خوشنا كەسپدىشى بىلەن ئەتىگەن يىگەن تامىقىنىڭ پارىڭىغا چۈشكەن ئايال ساتىراچ ھەش-پەش دېگىچە ھېسامىدىننىڭ بېشىنىڭ ئۈچ-تۆت يېرىنى كېسىپ قىزىل قان قىلىۋېتىپتۇ، بىخوتلۇق قىلىپ يەنە بىر يەرنى كەسكەندە ھېسامىدىن ئورنىدىن لىككىدە تۇرۇپتۇ-دە، پەرتۇقنى يۇلۇۋېلىپ ساتىراچقا تۇتقۇزۇپتۇ-دە:

— رەھمەت سىزگە، بېشىمنىڭ يېرىمىنى قىيما قىلىپ بەردىڭىز، بۈگۈنكى تاماققا يېتىدۇ، قالغان يېرىمىنى ئۆيگە بېرىپ تۈزلىۋالاي، — دەپتۇ.

ئەجەپلىنىش

بىر ئوبدان خىزمەت قىلىپ يۈرگەن ھېسامىدىننى بىر كۈنى ئىدارە باشلىقى چوڭ يىغىندا «يولداش ھېسامىدىن، مەلۇم

ھەسامىدىن ھېلىقى كىشىنى ئىزادىن قۇتۇلدۇرماقچى بولۇپ دەپتۇ:

— ھېچگەپ يوق بۇرادەرلەر، بۇ ئاغىنىمىز چىشلىرىم كىر كۆتىرىشلىك بولسۇن دەپ، ئېنىكىغا سېلىۋېتىپتۇ.

ئادەم ئەمەسلىكىڭىزنى ئۇقماپتىمەن

مەلۇم بىر باشلىقنى ھەسام تولىمۇ مەنسەپپەرەس دەپ ئاڭلىغان ئىكەن. بىر قېتىم شۇ باشلىق بىلەن مەلۇم تويدا بىر تاۋاققا ئولتۇرۇپ قاپتۇ. بىر چاغدا ساھىپخان بوسۇغىدا تۇرۇپ ھەسامدىن سوراپتۇ:

— ھەسامكا، سىز قايسى تاۋاققا قارىدىڭىز؟

ھەسام تاۋاقدىشىنى كۆرسىتىپ:

— ماۋۇ ئادەم بىلەن بىر تاۋاقتا ئولتۇردۇم، — دەپتۇ.

بىراق تاۋاقدىشى ئۇنىڭغا دەرھال گۆلىيىپتۇ.

— ھەي، قانداق نەرسە سەن، ماۋۇ ئادەم دېيىشىنا، مېنى تونۇمامسەن؟ باياتىن ئۇنىڭ ھېلىقى مەنسەپپەرەس باشلىق ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ ئولتۇرغان ھەسام ھودۇقماي جاۋاپ بېرىپتۇ:

— كەچۈرىسىز، سىزنىڭ ئادەم ئەمەسلىكىڭىزنى ئۇقماپتىمەن.

ئاغىنىلىرىمنى دەپ بېرەيمۇ؟

دۆپىگەيدە كادىرلار ھەسامىدىننى چاقىرىپ، ئەكسىلئىنقىلاۋى جىتۋەن بىلەن بولغان ئالاقىسىنى پاش قىلىشقا بۇيرۇپتۇ.

— نىمە ۋەھى بولاتتى دەپتۇ، — ھىسامىدىن، — ھەي ھىسامىدىن يەيدىغان ئىچىدىغان يەرنى ئەمدى تاپتىڭ، ئىدىرلىماي ياتىۋەر، دەپ ۋەھى كەلدى.

پەيما

ئەتىيازدا شەھەرنىڭ كۆپلىگەن كوچىلىرى ئادەم دەسسىگۈسىز پاتقاق بولۇپ كېتىپتۇ. شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ھىسامىدىن پۇتىغا پەيما كىيىپ تاشيول ئاسراش ئىدارىسىگە كىرىپتۇ.

— ھىسامىدىن ئەتىيازدا پەيما كىيىۋالغىنىڭىز نىمىسى؟ — ھەيران بولۇپ سوراپتۇ ئۇنى كۆرگەن يول ئاسراش ئىدارىسىنىڭ باشلىغى.

— سىلەرنىڭ يوللارنى پاتقاقتىن تازىلاشقا ۋاقىت چىقىرالمىغىنىڭلارنى بىلگەچكە، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ھىسامىدىن باشلىققا، — پاتقاق قۇرۇتاي دەپ كىيىپ چىققان ئىدىم.

تىلىفوندا سۆزلىشىش

ھىسامىدىن تىلىفوندا سۆزلىشىپ كۆرمىگەن ئىكەن، بىر كۈنى مەلۇم ئىدارە بىلەن سۆزلىشىشكە توغرا كەپتۇ:

— ۋەي، — دىگەن ئاۋاز كەپتۇ تۇرۇپكىدىن، — تۆنۈگۈنكى ماتىرىياللاردىن سىلەرگە نەچچىسى باردى؟

سەۋەپلەر تۆپەيلىدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ بىر نەچچە يىل چىنىقتۇ» دەپ ئېلان قىپتۇ.

— ئەجەبا، — دەپتۇ ھەسامىدىن ياقىسىنى تۇتۇپ ئۆپچۆرىسىگە قاراپ كۈلۈپ.

— نىمىگە ئەجەبا دەيسىز؟ — باشلىق ھەيران بولۇپ سوراپتۇ. ھەسامىدىن باشلىقتىنمۇ يامانراق ئەجەپلەنگەن كىشى بولۇپ:

— مەن ئۆزەمنىڭ شۇ كەمگىچە تۆۋەندە بولماي، ئاسماندا ئىكەنلىگىمنى ئۇقماي يۈرۈپتىمەن، — دەپتۇ.

ۋەھى

ھەسامىدىن بىر بېخىل ئاغىنىسىنى راسا كەلتۈرۈپ باپلىماقچى بوپتۇ. بىر كۈنى ئۇ ئاغىنىسىنىڭ بېغىغا ئارقا تامدىن چۈشۈپتۇ-دە، ھەر خىل مېۋىلەرنى يەۋېرىپتۇ. بىر چاغدا ئاغىنىسى باغ ئارىلاپ يۈرۈپ، ھەسامىدىننى تۇتۇۋاپتۇ ۋە «يىگەن مېۋىنىڭ پۇلىنى تۆلىمىگىچە ھويلامدىن چىقمايسەن» دەپ تۇرۇۋاپتۇ. ھەسامىدىنمۇ ئۈنچىقماي بېخىلنىڭ تامىقىنى يەپ يۈرۈۋېرىپتۇ. ئىشنىڭ ئەپلەشمىگىنىنى كۆرگەن بېخىل ھەسامىدىندىن قۇتۇلۇشنىڭ كويىغا چۈشۈپ بىر ئەتىگەنلىك چايدا دەپتۇ:

ھەسامىدىن، يېقىنقى كۈنلەردىن بېرى ساڭا ئاسماندىن بىرەر ۋەھى كەلدىمۇ نىمە؟

— كەلدى، — دەپتۇ ھەسامىدىن ئەتكەن چايغا ناننى راسا چىلاۋېتىپ.

— ھە-ھە-نىمە ۋەھى كەلدى؟ — دەپتۇ بېخىل ئالدىراپ.

— ئاغىنە كۈلكىنىڭ يېرىمى قېنى؟
ھېسامدىن جاۋاپ بېرىپتۇ.
— يېرىم چاخچاقتا يېرىم كۈلكە.

ئورنىغا مەن ئوقۇيمەن

ھېسام مەكتەپىنىڭ ئىشچىسى بولۇپ ئىشلەۋاتقىنىدا ئۇنى قوڭغۇراق چېلىشقا بەلگىلەپ قويۇپتۇ. تۆۋەنكى سىنىپتىكى بىر كەپسىز بالا توك قوڭغۇراقنى پات-پاتلا بىمەھەل چېلىۋېتىپ نەچچە قېتىم ھېسامنى تەنقىتكە قويۇپتۇ. ئاخىرقى بىر تەنقىتتىن كېيىن ھېسام مۇدىر ئىشخانىسىغا كىرىپ ئەرز قىپتۇ.
— بۈگۈندىن تارتىپ مەن قوڭغۇراقنى ئۆتكۈزۈپ بەرسەم.
— كىمگە؟ — ھەيران بولۇپ سوراپتۇ مۇدىر.
— تۆۋەنكى سىنىپتا بىر قوڭغۇراقچى ئوقۇغۇچى چىقىپ قالدى، شۇنىڭغا.
ئەھۋالنى ئەمدىلا چۈشەنگەن مۇدىر كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە:
— ئۇنداقتا سىز نېمە ئىش قىلىسىز؟ — دەپتۇ.
ھېسام جاۋاپ بېرىپتۇ:
— نېمە قىلاتتىم، مەن شۇ ئوقۇغۇچىنىڭ ئورنىدا ئوقۇيمەن-دە!

مېنى چىشلىمەيدۇ

ھېسامىدىنىڭ ئۆيىدە قونۇپ كېچىچە ھاراق ئىچىشكەن

ھەسامىدىن دەررۇ تۇرۇپكىنى ئۇستەلگە قويۇپتۇ-دە، بىر قەدەم چېكىنىپ، قوچىغىنى كەڭ يېيىپ:

— ۋەي، مانا مۇشۇنچىلىك كەلدى، — دەپتۇ.

ئىتتەك ۋە بۇلبۇلدەك

نەشتەردەك سوغاق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ھەسامىدىن بىر نەچچە ئاغىنىسى بىلەن بىللە كېتىۋېتىپ، چوڭ كوچىغا كەلگەندە مۇزلاپ كاس-كاس تىترەۋاتقان بىر ئاغىنىسىگە چاخچاق قىپتۇ:

— پاھ! ئاغىنە، ئىتتەك تىترەۋاتىسەنغۇ، ئاغىنىسى دەررۇ ئۆگۈپتۇ:

— نېمىدەك دەيسەن؟

ھەسامىدىن دەرھال گېپىنى ئوڭشىۋاپتۇ.

— يوقسۇ، بۇلبۇلدەك تىترەۋاتىسەن دەيمەن-دە!

يېرىم كۈلكە

ھەر قانداق گەپنى دۇدۇقلاپ قىلىدىغان ئالدىراقسان بىر كىشى ئۆزىچە ھەسامنى ئوخشاتماقچى بوپتۇ-دە، چاخچاق قىلىۋېتىپ يېرىم يولدىلا توختاپ قاپتۇ. ھەسامىدىن بولسا ئۇنىڭ چاخچىقىغا جاۋابەن بىر قاتتىق كۈلۈۋېتىپ كۈلكىنى قاپ بەلدىن ئۈزۈپ قويۇپتۇ. ئالدىراقسان يەنە چاخچاق قىپتۇ:

كېپىنىڭ ئاخىرى تۈگىمەيلا ھېسامدىن تالاغا مېڭىپتۇ. كېمەل بولسا ئاغرىق ئازاۋىدىن قانچە قېتىنالىسىمۇ چىدىيالمىغىنىدىن كۆلۈۋېتىپتۇ.

باشلىقنىڭ خەرىتىسى ۋە سىزنىڭ خەرىتىڭىز...

مەكتەپكە كەلگەن ئىشچىلار تەشۋىقات دۈيىنىڭ باشلىقى ھەممە ئوقۇتقۇچىلارنى بىلىمدە ئۆزىگە تەڭ قىلالمايدىكەن، بىر كۈنى ئۇ مەلۇم جۇغراپىيە ئوقۇتقۇچىسى بىلەن سۆز تالىشىپ قاپتۇ.

— ياپونىيە ياۋروپاغا جايلاشقان، — دەپتۇ ئۇ.

— توغرا ئەمەس، ئاسىياغا جايلاشقان، — جۇغراپىيە ئوقۇتقۇچىسى ئېتىراز بىلدۈرۈپتۇ. باشلىق جاھىللىق قىلىپ ئۆز سۆزىدە چىڭ تۇرۇۋاپتۇ.

جۇغراپىيە ئوقۇتقۇچىسى دەرھال تامدىن دۇنيا خەرىتىسىنى ئېلىپ ئۆز سۆزىنى ئىسپاتلاپتۇ. باشلىق بوزىرىپ تۇرۇپ قاپتۇ.

باياتىن سۆھبەتنى تىڭشاپ تۇرغان ھېسامدىن باشلىقنى ئوڭايسىزلىقتىن قۇتقۇزماقچى بولۇپ گەپكە ئارىلىشىپتۇ.

— ئۇكا، ھەر ئىككىڭلاردا ئوقۇشماسلىق بولۇپتۇ. ئەسلىدە باشلىقنىڭ خەرىتىسى بىلەن سىزنىڭ خەرىتىڭىز ئوخشىمايدىكەن ئەمەسمۇ؟

ئىككى ئاغىنىسى ئەتىسى ئەتىگەندە يەنە ھاراق چىدىلىنى قىپتۇ:
— ئاغىنە، ھاراق ئىچەمسەن؟ بىرەر رومكىدىن ئىچمەيلىمۇ؟
— ئەتىگەندىمۇ ھاراق ئىچەمدۇ، چاي ئىچىڭلار دەپتۇ ھەسامىدىن.
— ھاراق ئىچكىنىمىز ياخشى، — دەپتۇ ئاغىنىلىرى، — سېنى ئاخشامقى ھاراق چېشىلىۋالىمىدىمۇ؟
ھەسامىدىن ئۇلاردىنمۇ قۇۋ كەپتۇ.
— يوقسۇ، — دەپتۇ ئۇ، — ئاخشامقى ھاراق مەن بىلەن تونۇش، مېنى چېشلىمەيدۇ.

دورا

ھەسامىدىن ياخشى تونۇيدىغان مۇتەۋەر بىر سازەندە ئاغرىپ قىلىپ، ھەسامىدىن ئۇنى يوقلاپ كەپتۇ.
— ئاغرىپ قاپسىز-دە؟ — دەپ سوراپتۇ ھەسامىدىن كېسەل ياتقان ئۆينىڭ تېمىدىكى رەسىملەرگە قاراپ، ئىرەڭ قىلمىغاندەك قىلىپ.
— مانا شۇنداق ياتتۇق بۇرادەر؟ — دەپتۇ سازەندە ئاھ-ۋايلىغىنىچە، — خەقتىن ئاڭلىغانلا دورىنى قىلىۋاتىمەن، بىرەرسى كار قىلاي دىمەيدۇ.
— بۇنىڭغا دورا بار، — دەپتۇ ھەسامىدىن، — سىز بارغۇ لىمپەدە، ئەجەم، جوڭخازىلارنى ئاردىلاشتۇرۇپ، ھاۋانچىدا تازا يۇمشاق سوقۇپ، ھەر قېتىملىق غىزادا بىر چىنىدىن كاپ ئېتىپ بېرىڭ، ئوڭلىنىپ قالىسىز.

ئۆز قولى بىلەن

ئىدارە داڭۋېيسىنىڭ كاتىۋى ئىشچى-خىزمەتچىلەرگە كەلگەن شەخسى خەتلەرنىمۇ ئېچىپ كۆرۈپ ئاندىن ئىگىسىگە بېرىدىكەن، ئۇ ھەقتە كۆپچىلىك نارازى بوپتۇ.

بىر كۈنى ھەسامىدىننىڭ يىراقتىكى تۇققىنىدىن خەت كەپتۇ. ھەسامىدىن خەتنى ئاچماي چۈشتىن كېيىن خىزمەتكە كەلگەندە داڭۋېي كاتىۋىنى ئىزلەشكە باشلاپتۇ.

— كاتىپنى نېمە قىلىسىز؟ قولىڭىزدىكى نېمە خەت ئۇ؟ — دەپ سوراپتۇ شۇجى ئۇنىڭدىن.

— باشقا مۇھىم ئىشىمغۇ يوق، — دەپتۇ ھەسامىدىن — بۈگۈن تۇققىنىمدىن سالام خەت كەلگەن ئىكەن، كاتىپنى ئۆز قولى بىلەن ئاغزىنى ئېچىپ بېرەمدىكىن دەپ ئىزلەپ يۈرىمەن.

ئېقىپ كەلمىدىم

ھەسامىدىننىڭ سالامەتلىكى ياخشى ئەمەسلىكىنى مەھەللە باشلىقلىرى بىلىسىمۇ، ھەر يىلقى ھەركەتتىلا تارقاقلاشتۇرىمىز دەپ ئۇنى يېزىغا چىقىرىۋېتىدىكەن، ھەسامىدىنمۇ يېزىدا ئۇزۇن تۇرمايلا شەھەرگە يېنىپ كېلىۋالىدىكەن. بىر قېتىملىق يېزىدىن يېنىپ كېلىشىدە مىنبىڭلار ئۇنى ئېقىپ كەلگەنلەر قاتارىدا يىغىۋېلىشقا ئاپىرىپتۇ.

— سەن نەدىن ئېقىپ كەلدىڭ؟ — دەپ ھەيۋە بىلەن سوراپتۇ باشلىقسىمان بىر مىنبىڭ.

مەرغۇللىتىپ ئىچىمىز

بىر ئول تۇرۇشتا ساقى ئۆۋەت بويىچە هاراق سۇنغاندا، هىسامىدىننىڭ قولى ئىختىيارسىز تىترەپ كېتىپتۇ-دە، رومكىدىكى هاراق ئازراق يەرگە تۆكۈلۈپتۇ. دەل شۇ پەيتتە راسا مەرغۇللىتىپ تەمبۇر چېلىۋاتقان سازەندىنىڭ كۆزى بۇنىڭغا چۈشۈپتۇ-دە، سازنى چەپلا توختىتىپ هىسامىدىنغا چاخچاق قىپتۇ:

— ئاغىنە، قولۇڭلار نىمانداق تىترەيدۇ؟

— ئەتەي تىترەۋاتىدۇ، — دەپتۇ هىسامىدىن دەررۇ جاۋاپ ياندۇرۇپ، — سىلەر تەمبۇرنى مەرغۇللىتىپ چالىغاندەك، بىزمۇ هاراقنى مەرغۇللىتىپ ئىچىمىز.

ئانام شۇنداق سىدام تۇغۇپتىكەن

بىر مەهەل ئىشلەپچىقىرىش دۈيىدە ئىشلەپچىقىرىش تاشلاپ قويۇلۇپ هەدىسىلا قۇرۇق يىغىن كۆپىيىپ كېتىپتۇ. بۇنىڭدىن هىسامىدىننىڭ ئىچى پۇشۇپ، يىغىن دىگەن كۇنى بۆلەك يەرگە كېتىپ يىغىنغا قاتناشمايدىغان بوپتۇ. كۇنلەرنىڭ بىرىدە دۈيجاڭ ئۇنى چاقىرتىپ ئەيىپلەپتۇ:

— هىسامىدىن، بىرمۇ يىغىنغا قاتناشمايسەن، نىمانداق سېنى تۇتقىلى بولمايدۇ؟

باشقا گەپ قىلىشنى ئۇدەپ كۆرمىگەن هىسامىدىن جاۋابىنى چاخچاققا بۇراپتۇ:

— قانداق قىلىسىز ئەمدى، ئانام مېنى شۇنداق تۇتقىلى بولمايدىغان قىلىپ، سىدام تۇغۇپ قويۇپتىكەن.

مەغان چاقى قۇلاقىنى زىڭىلداتقىدەك غىچىرلاپ مېڭىپتۇ. بۇنى كۆرگەن باشلىق قاپىغىنى سىلىپ سوراپتۇ:

— ھەسام ھارۋاڭ غىچىلداپ قاپتىغۇ؟

— غىچىلدىغىنى يوق باشلىق، — دەپتۇ ھەسامىدىن چۇشەندۈرۈپ — بۇلتۇرقى «بەشتە ياخشى» نىڭ ناخشىسىنى ئېيتىۋاتىدۇ.

بەكارغا بولسا...

پەۋا دۇكىنىغا ماڭغان يىگىتلەردىن بىرى ئارسالىرىدىكى ھەسامىدىنغا چاخچاق قىپتۇ:

— ھەسامكا، سىزگە پەۋا زىيان قىلىدىغۇ دەيمەن؟

ھەسامىدىن دەرھال جاۋاپ بېرىپتۇ:

— يوقسۇ ئىنىم، بىكارغا بولسا پايدا قىلىدۇ.

يۇرەكنىڭ داپ چېلىشى

ئىدارە ئاشخانىسىنىڭ تامىقى بىر مەزگىل بەكمۇ ناچارلىشىپ كېتىپتۇ. مەلۇم بىر كۈنى يۇقۇرىدىن ئاشخانا ئەھۋالىنى تەكشۈرۈپ باشلىق كېلىپ قالغاچقا، بىر ۋاقىلىق تاماق بەكمۇ سۈپەتلىك ئېتىلىپ، ئادەتتىكىدىن كۆپ بېرىلىپتۇ. بىر نەچچە كىشىلەر قاتارىدا ھەسامىدىننىڭمۇ ئاشقازىنى بۇنى كۆتىرەلمەي، ئاغرىپ قاپتۇ، ئەتىسى ئۇ دوختۇرغا بېرىپتۇ.

— يۈرىكىڭىز داپ چېلىپ قاپتىغۇ بۇرادەر؟ — دەپتۇ ئۇنى

— يوقسۇ مەن ئېچىپ كەلگەندىم، — دەپتۇ ھەسامىدىن خاتىر-
جەملىك بىلەن، — چېلەيۇزىنىڭ يولى بىلەن مېڭىپ كەلدىم.

جىدەل

ھەسامىدىننىڭ ئايالى تولىمۇ ئۇرۇشقاق زەھەر تىللىق ئايال ئىكەن. بىر قېتىم ماجىرالىشىپ قېلىپ ئايالى ھەسامىدىننى تىللاپتۇ:

— ئەر دېگەن سەندەك بولامدۇ؟ مەنزە دۇادۇلغا تەگدىم دەپ ئىشەككە تېگىپ قاپتىكەنمەن ئەمەسمۇ؟

كېپىنەك تۈپ — توغرا خوتۇن، — دەپتۇ ھەسامىدىنمۇ، — سەنمۇ مەندەكلا ئويلاپ قاپسەن؟

— خوش، سەن نىمىنى ئويلاپ قالدىڭ، — دەپتۇ ئايالى چاڭۋاقاپ.

— مەنمۇ بۇلبۇلنى ئالدىم دەپ كەكلىكنى ئالغان ئىكەنمەن ئەمەسمۇ؟

بەشتە ياخشىنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىۋاتىدۇ

ھېسام ھارۋىكەشلىك قىلغان بىر يىلى «بەشتە ياخشى» بولۇپ باھالىنىپتۇ. ئىككىنچى يىلى يەنە ياخشى ئىشلىگەن بولسىمۇ باشلىق بىلەن زىددىيەتلىشىپ قېلىپ سايلىنالماي قاپتۇ. شۇڭا ئۇنىڭ روھى چۈشۈپ خىزمەتتە سۇسلىشىپ كېتىپتۇ، بىر كۈنى مەلۇم ئىش بىلەن باشلىق ئۇنىڭ ھارۋىسىغا چۈشۈپ بىر يەرگە بارماقچى بوپتۇ. يولدا ھەسامىدىننىڭ ھارۋىسىنىڭ مايلان-

ئەمدىغۇ موزاي بولارسىز؟

مەھەللە دوقمۇشىدا تۇرغان بىر يىگىت كوچىدىن ئۆتكەنلا، قىزلارغا گەپ تاشلاپ سەل نېرىدا تۇرغان ھەسامىدىننىڭ چىشىنى قېرىشتۇرۇپتۇ. بىر چاغدا كوچىدىن چىرايلىققىنە بىر سەنئەتچى قىز ئۆتۈپ قاپتۇ، ھېلىقى يىگىت ئۆزىچە قىزغا ئاڭلىتىپ:

— ئېخ، سەنئەتچى بولسامىدىم، — دەپتۇ. بىر ھازادىن كېيىن كوچىدىن خوشپىچىم كىيىنگەن تەنھەركەتچى قىز ئۆتۈپتۇ، يىگىت بۇ دورەممۇ:

— ئېخ، تەنھەركەتچى بولسامىدىم، — دەپتۇ.

ئانچە ئۆتمەيلا نېرىدىن موزاي يېتىلىگەن بىر قىز كېلىپ قاپتۇ، يىگىت بۇ قېتىم ئۈنچىقماي تۇرۇۋاپتۇ. ھەسامىدىن بولسا يىگىتنىڭ يېنىغا بېرىپ دەپتۇ:

— قانداق ئىنىم، ئەمدىغۇ موزاي بولارسىز؟

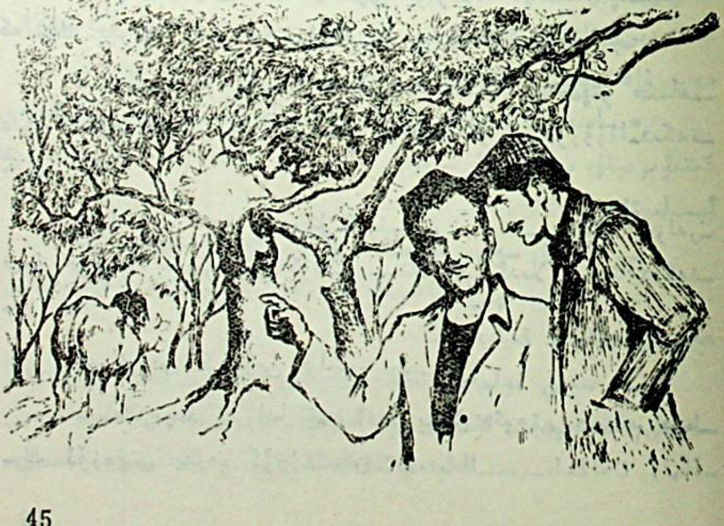

تەكشۈرۈپ كۆرگەن تونۇش دوختۇر چاخچاق قىلىپ.

— ھەئە، — دەپتۇ ھىسامىدىن، — ئاخشام ئاچچىق ئۈچەيىمدە توي بولغان، شۇڭا داپ چېلىۋاتىدۇ.

ھىسامىدىننىڭ يۈرۈشى

بىر گۈزەل دىلبەرنىڭ گېپى چىقىپ، ئاغىنىسى ھىسامىدىن- دىن سوراپتۇ:

— شۇ قىز بىلەن يۈرگەنمۇ سەن؟

— يۈرگەن دەپتۇ ھىسامىدىن ئويلانمايلا.

— يۈرگەن دەمسىنا؟ — ئاغىنىسى قىزىقىپ، — نەچچىلىك يۈرگەن؟

ھىسامىدىن دەپتۇ:

— بىر قېتىم بىزنىڭ مەھەللىنىڭ دوقمۇشىدىن بازارغىچە يۈرگەن.

غازنىڭ سۆزى

ھەر كۈنى كەچكى تاماق ۋاقتىدا تەييار بولىدىغان بىر خوشنىسىدىن ھىسامىدىن بىزار بوپتۇ. بىر قېتىم يەنە كەچكى لەگمەنگە ئۈلگۈرگەن ھېلىقى خوشنىسى گەپ سېتىپ ئولتۇرغاندا، ھويلىدا ھىسامىدىننىڭ باققان غازلىرى تۇش-تۇشتىن «غاق-غاق» قىلىشىپ كېتىپتۇ. خوشنىسى ئۆزىچە چاخچاق قىلىپ:

— بۇرادەر، غېزىڭلار نىمە دەيدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

— نىمە دەيتتى، — دەپتۇ ھىسامىدىن زەھەرلىك كۈلكىسىنى يوشۇرۇپ، — «ئىززىتىنى بىلمەيدىغان مېھماندىن تويدۇق، غاق-غاق» دەيدۇ.

هاراق كۆتۈرۈش

خەقلەر ھەسامىدىندىن سوراپتۇ:

— سىزنى بەك هاراق كۆتۈرىدۇ دېيىشىدۇ، زادى بىر قېتىمدا نەچچىلىك هاراق كۆتۈرەلەيسىز؟

ھەسامىدىن ئويلىنىپ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— قوساقتا گاڭ باغلىۋالسام، يول تۈزلا بولسا ئەللىك كىلو هاراقنى بوچكىسى بىلەن دەس كۆتۈرۈپ كېتىمەن.

مېنىڭ ئېتىم ئىشەك ئەمەس

ھەسامىدىن يېزىدا ۋاقتىدا بىر قېتىم ئىشەك هارۋا بىلەن شەھەرگە كىرىپ قاپتۇ، يېڭى يولغا قويۇلغان قاتناش تەرتىۋىدىن خەۋىرى بولمىغاچقا، ئۇ چوڭ كوچا بىلەن مېڭىۋېرىپتۇ. بىر چاغدا كەينىدىن قاتناش ساقچىسىنىڭ: ھەي ئىشەك، كەينىڭگە يان!— دەپ ۋاقىرىغىنى ئاڭلىنىپتۇ.

ھەسامىدىن گەپنىڭ ئۆزىگە قارىتىلغانلىقىنى سەزسىمۇ ئەتەي كېتىۋېرىپتۇ. بىر چاغدا ساقچى هاسىراپ يۈگۈرۈپ كېلىپ بوجىغا ئېسىلىپتۇ.

— پاڭمۇ سەن، نىمىشقا ۋاقىرىسام توختىمايسەن؟

— هازىر مېنى چاقىرغانمىدىڭىز؟ — دەپتۇ ھەسامىدىن ھەيران بولغان قىياپەتتە.

— سېنى بولماي ئاۋۇ دەرەخنى چاقىردىممۇ؟ — دەپتۇ ساقچى تاتىرىپ، — ئۇنداق بولسا كەچۈرسىز، — دەپتۇ ھەسامىدىن سالپاق ئاھاڭدا، — مېنىڭ ئېتىم ئىشەك ئەمەس، مېنىڭ ئېتىم ھەسامىدىن.

دوكلاتچى

يىغىندىن چىقىۋېتىپ ھەسامىدىن يېنىدىكى كىشىگە دەپتۇ:

— بايىقى باشلىق ھاراق ئىچىشكە قارشى تۇرۇش ھەققىدە تازا كېلىشتۈرۈپ سۆزلىدى-ھە؟

— سەن ئۇ كىشىنى تونۇمەسەن! — دەپتۇ بۇرادىرى.

— تونۇيمەن، — دەپتۇ ھەسامىدىن، — تېخى تۆنۈگۈنلا ئاشخانىدا ئۇنىڭ بىلەن غەرق مەس بولغىچە ئىچىشتۇققۇ.

كەمتۈك چىش

ھەسامىدىننىڭ ئۇدۇلىقى ئىككى چىشى يوق ئىكەن. بىر ئاغىنىسى ئۇنى مازاق قىلماقچى بولۇپ، «ئاغىنە، چىشىڭنىڭ كەمتۈك يېرىگە تام سوقتۇرۇۋالساڭ بولمامدۇ؟» — دەپتۇ.

— بەللى، بۇ جايىدا مەسلىھەت بولدى!، — دەپتۇ ھەسامىدىن، — ئۇنداقتا بىر يولى گېلىمغا قورۇلۇشمۇ سالدۇرۇۋالمىدىكەنمەن-دە؟

— ياخشى گەپ، — دەپتۇ ئاغىنىسى، — ئەمما باشقا يەرلەرنىمۇ قويۇپ، مەشرەپنى كۈندە سېنىڭ گېلىڭدىلا ئوينايدىكەنمىز-دە.

ھەسامىدىن كەسكىن قىلىپ:

— مەشرەپىڭلار راسا قىزىغاندا بىرلا «ئوھۇ» دېسەم ھەممىڭ ئۆزەڭنى يەردە كۆرۈشىسەن-دە...

تالۇننى ئالماشتۇرۇپ كېلىڭ

سەپەر ئۇستىدە كېتىۋاتقان ھەسامىدىن بىر مېھمانخانىدا قونۇپ قاپتۇ، ئۇنىڭ بىلەن بىر ياتاقتا ياتقان بىر يىگىت كېچىسى راسا خورەك تارتىپ يولۇچىلارنى زادىلا ئۇخلاتماپتۇ. خېلىغىچە تاقەت قىلىپ باققان ھەسامىدىن ئاخىرى چىدىيالماپتۇ-دە، يىگىتنى تۇرتۇپ ئويغىتىپتۇ.

تۇرۇڭ، ھەي يولداش، تۇرۇڭ!

— نېمە گەپ؟ — چۆچۈپ ئويغانغان يىگىت كۆزلىرىنى ئۇگىلاپ ھەيران بولۇپ سوراپتۇ.

— سىزگە ئۇيەڭىزنىڭ تالۇننى كەسكەن ئىكەن، — دەپتۇ ھەسامىدىن جىددى ھالەتتە، — يۈگۈرۈڭ، خورەكنىڭ تالۇننى كەستۇرۇپ كېلىڭ!

قالغىنىغا كىم قالىدۇ؟

سەنئەت ئۆمەكتىكى ھەسامنىڭ مۇقامچى كەسپدىشى بىر قېتىم ئاغرىپ بالنىستا يېتىپ قاپتۇ. ھەسام ئۇنى يوقلاپ بارغان-دا مۇقامچى ھال ئېيتىپ بېرىپتۇ:

— دوختۇرلار كېسىلىڭ تاماكا چېكىشتىن زورايغان دەيدۇ، تېخى يەنە تاماكىنى تاشلىمايدىغان بولساڭ ئاقىۋىتىڭ ياخشى بولمايدۇ. تاماكىنى كۆپ چەككەنلەرنىڭ تولىسى راك بولىدۇ، دەپ قورقىتىۋاتىدۇ.

ھەسام كۆيۈنگەن ھالدا كەسپدىشىغا مەسلىھەت بېرىپتۇ:

— بوندىن كېيىن زادى چەكمەڭ، ياغۇز راكلا بولۇۋال-سىڭىز، مۇشاۋرەك، ناۋا، پەنجىگاھلارغا كىم قالىدۇ؟

شەھەر سوراش

ئىككى كىشى ئۆز - ئارا قىزىرىشىپ قېلىپ، بىرسى يەنە بىرسىگە ماختىنىپ ۋاقىراپتۇ:

— ئۆزەڭچە خەقنى كۆزگە ئىلمايسىنا، داداڭچۇ، شەھەر سوراپ ئۆتكەن ئادەم، بىلەمسەن، شەھەر سوراپ ئۆتكەن.

— نىمە دەيسىنا، — يەنە بىر كىشى كۈلۈپ سوراپتۇ، — سېنىڭ داداڭ نەلەردە يۈرۈپ شەھەر سورىغانىكەن؟

چەتتە تۇرغان ھېسامىدىن گەپكە ئارىلىشىپتۇ.

— نەدە يۈرۈپ شەھەر سورىغان دەمسىز؟ ئۇ ۋاقىت قىلىپ يۇرتمۇ - يۇرت كېزىپ يۈرگەن چاغلىرىدا «ماۋۇ قايسى شەھەر، ئاۋۇ قايسى شەھەر» دەپ بىلمىگەن شەھەرلىرىنى سورىغان - دە.

مۇش قورۇپ يىدۇق

مەھەللىدىكى بىر لۈكچەك ھېسامىدىنىڭ ئۆزىنى مەسخىرە قىلىشقا چىدىماي، كېچىسى يولدا پايلاپ تۇرۇپ، ئۇنى قاتتىق ئۇرۇپتۇ.

ئەتىسى ھىلىقى لۈكچەك كوچىدا يۈز - كۆزى ئىششىغان ھالدا كېتىۋاتقان ھېسامىدىننى كۆرۈپ ھېچنىمە ئۇقمىغاندەك سوراپتۇ:

— ھېسامكا، نىمە بولدىڭىز؟

— ئاخشام دوقمۇش مەھەللىدىكى بىر مەشرەپكە داخىل بولۇپ قېلىۋېدىم ئۇكا، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھېسامىدىن، — راست كېلىشتۈرۈپ مۇش قورىغان ئىكەن ئاچ، قوساققا جىقراق يەۋېتىپتىمەن.

كۆڭۈل بۆلۈش

بر كشى هسامغا شكايەت قلپ:

ئاياق كيىم كارخانسغا بر پارە چپتك سېتۋېلش ئۈچۈن قاتراۋاتقنمغا ئككى ئاي بولدى. يەنە نەچچلك ماڭ-دۇراركن، دەپتكەن، هسام ئۇنڭغا تەسەللى بېرپتۇ:

ــ هېچقسى يوق، بلسڭز بۇ سزگە كۆڭۈل بۆلگنى، كۆپرەك يول ماڭسڭز تېنڭز ساغلام بولدۇ.

ــ ئەمسە پكاپتا كەلگەنلەرگە دەررۇ هەل قلپ بېر-دغۇ، ــ دەپتۇ هلقى كشى قانائەتلەنمەي.

هسام چۈشەندۈرۈپتۇ:

ــ ئۇلارنڭ دگەن يۈرەك كېسلى بار-دە! تولا مېڭشقا بولمايدۇ. كۆڭۈل بۆلۈش لازم.

شۇنچە ئۇزۇن يەرگە

بر قېتم هسامغا ئۇزۇن يوللۇق تېلېفون كەپتۇ، هسام تۇرۇپكىنى ئاغزىغا توغرلاپ ۋاقراپ سۆزلەشكە باشلاپتكەن، يېنىدا ئولتۇرغان خزمەتداشلرىدىن برىنڭ ئچى پۇشۇپ:

ــ هسامكا، بوشراق گەپلەشسەڭمۇ بولۋېرىدغۇ، ــ دەپتۇ.

هسام ئېترار بلدۈرۈپتۇ:

ــ قزىقكەنسەن، ئارلغمز شۇنچە ئۇزۇن تۇرسا، ۋا-قرمسام قانداق ئاڭلىندۇ.

يۈزسىز

ھىسامىدىن كېيىن بولۇپ خوشنىسىغا بىر ئاغىنىسىنىڭ ئېتىنى ئېلىپ بېرىپتۇ. خوشنىسى دىگەن قەرەلدە پۇلنى بەرمەي، ھىسامىدىننى ئاغىنىسىنىڭ ئالدىدا كۆپ يالغانچى قىپتۇ. ئارىدىن يېرىم يىل ئۆتۈپ بىر كۈنلۈگى ھىسامىدىن ھىلىقى پۇلنى سۈيلەپ يەنە خوشنىسىغا يولۇقۇپتۇ.

— ۋاي بۇرادەر، — خوشنىسى دائىملىق ھىلىسىنى ئىشلىتىپ گەپ يورغىلىتىپتۇ، — شۇ پۇلنى ۋاقتىدا جايلاپ بېرەلمەي ھەر قايسىڭلارنىڭ ئالدىدا يۈزۈم قالمىدىغۇ زادى.

— خاتالاشتىڭىز خوشنام، — دەپتۇ ھىسامىدىن شۇ چاغدا، — سىزدە ئەزەلدىنلا يۈز بولمىغان، يەنە نەنىڭ يۈزىنىڭ گېپىنى قىلىپ يۈرىسىز؟

ئۇ يەردىمۇ ئۇخلاتمايسەن

بىر ئاغىنىسى ئۆزىچە ھىسامىدىن بىلەن چاخچاقلاشماقچى بولۇپتۇ.

ئاغىنە، ئىككىيلەن تەڭلا ئۆلسەك، بىر گۆركىلا قويسا، چاخچاقلىشىپ يېتىپ زېرىكمەيتتۇق — ھە؟

ھىسامىدىن دەررۇ قاپىغىنى تۈرۈپ:

ياق بۇرادەر، سەن بىلەن بىر گۆردە ياتمايمەن، — دەپتۇ.

— نىمىشقا؟ — ھەيران بوپتۇ ئاغىنىسى.

— سەۋەپ شۇكى، — دەپتۇ ھىسامىدىن — سېنىڭ خورەك تارتىدىغان ئەسكى قىلىغىڭ بار، ئۇ يەردىمۇ ئادەمنى ئارامىغۇدا ئۇخلاتمايسەن.

ئەتىگەنلىك چاي ئۈستىدە ئاغىنىسى ئەدىبىياتتىن گەپ ئېچىپ، ھەسامە-
دىننى مۇشائىرە ئېيتىشقا تەكلىپ قىپتۇ ۋە بىرىنچى بولۇپ ئۆزى باشلاپتۇ:

ئۆگزەڭگە قارىسام،
موردىن تۈتۈن چىقتى.

تېخىچە قوسىقى مۇجۇپ ئاغرىۋاتقان ھەسامىدىن جان ئاچچىغىدا مۇشائىرىگە جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

ئاخشام يىگەن بەش مانتا،
كېچىچە پۇتۇن چىقتى.

يولدا كېلىۋاتىدۇ

ھەسامىدىن باققالچىلىق قىلىپ تۆت كوچىنىڭ دوقمۇشىدا ئۈزۈم سېتىپ ئولتۇرسا، بىر خېرىدار كېلىپ ئۈزۈمدىن بىر تال ئۈزۈپ يەپ بېقىپتۇ — دە:

كۆز ۋە قۇلاق

بىر بىلىم ھەۋەسكارى ھىسامىدىن سوراپتۇ:

— ھاۋا گۈلدۈرلەپ چاقماق چاقفاندا نىمە ئۈچۈن ئاۋال يورۇقنى كۆرۈپ كېيىن ئاۋازىنى ئاڭلايمىز؟

ھىسام جىددى ئويلىنىپ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— بۇنىڭ سەۋەبى بەكمۇ ئاددى، كۆز قۇلاقنىڭ ئالدىدىراق ئەمەسمۇ!

مەنلا كەلتۈرىمەنمۇ

بىر بەزمىدە ھىسامىدىننى ھەدەپ چاخچاققا سېلىپ قويۇپ، ساھىپخانلارنىڭ ئۇنىڭ قوسىغى بىلەن كارى بولماپتۇ، بىر ئاز چاخچاقتىن توختاپ قالسىلا:

— ھە، قېنى ھىسامىدىن كەلتۈرىڭا، — دەۋېرىپتۇ. ئاچچىغىغا پايلىمىغان ھىسام ئاخىرى:

— مەنلا كەلتۈرىمەنمۇ، سىلەرمۇ كەلتۈرۈپ باقمامسىلە، دەپتۇ ساھىپخانغا.

مۇشائىرە

بىر ئاغىنىسى ھىسامىدىننى مانتا ئېتىپ مېھمان قىپتۇ. پىشمىغان مانتا كېچىچە ئۇنى بىئارام قىلىپ ياتقۇزماپتۇ. ئەتىسى

پۇلنى كىم ئالىدۇ؟ ھىسام دەررۇلا:

— قىپپاش يىرتىپ بەرگەن رەختنى مەن ئالىمەنۇ، بۇرجىكى يىرتىلغان پۇلنى سىز ئالامسىز، — دەپتۇ.

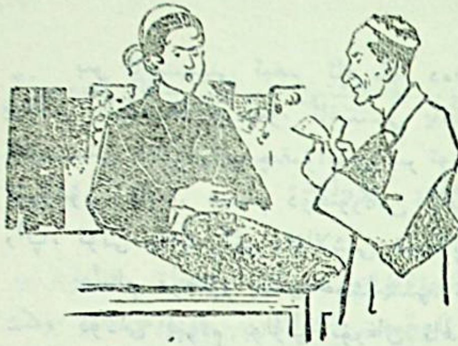

ئالامەت يەر ئىكەن

بىر كۈنى ھىسامىدىن يىراق بىر يېزىغا كۆچۈپ كەتكەن ئاغىنىسىنىڭكىگە مېھمان بولۇپ چىقىپتۇ. شۇ يېزىدىن ئۆيلىنىۋالغان ئاغىنىسى ئۆزگىرىپ خوتۇنىدىن قورقىدىغان بولۇپ قالغان ئىكەن. ھىسامنى كەلدى دەپ مېھمان چاقىرغاندا، ئاغىنىسى تاماق ئېتىپ، ئايالى بولسا، مېھمانلار قاتارىدا كىرىلىپ ئولتۇرۇپتۇ. زىياپەت ئاخىرلىشاي دىگەندە قېيىناتىسى ھىسامىدىن:

— يىگىت، مەھەللىمىز دىتىڭىزغا ياقتىمۇ؟ قانداقراق يەر ئىكەن، — دەپ سوراپتۇ. ھىسام دەررۇلا:

— ۋاھ، ئالامەت يەر ئىكەن، ئەرلىرى چۆچۈرە تۈگۈپ ئاياللىرى ساقى بولىدىغان يەر ئىكەن دىسىلە تاغا! — دەپتۇ.

— ھېسامىددىن، شېرىنىسى يوق بەتتام ئۈززۈمنى نەدىن تېپىۋالغانسىز، — دەپتۇ.

— ئۈززۈم يېگىڭىز بولسا يانىپاي ئالمۇۋېرىڭ، — دەپتۇ ھېسامىددىن، — شېرىنىسى يولدا كېلىۋاتىدۇ.

يەنە سۆزلەمسىز

دۇيجاڭ ھەر ئاخشىمى يېرىم كېچىگىچە يىغىن ئېچىپ ئىشتىن ھېرىپ كەتكەن ئەزالارنى جاق تويغۇزۇپتۇ. بىر كۈنى ھېسام چىدىمىغىنىدىن ئۈستەل يېنىغا كېلىپ:

— دۇيجاڭ يەنە سۆزلەمسىز؟ — دەپ سوراپتۇ.

— نېمە قىلاتتىڭ؟ — دەپتۇ دۇيجاڭ سۆزىنى بۆلگەنلىكىگە ئاچچىقى كېلىپ.

— يەنە سۆزلىسىڭىز، ئۆيگە بېرىپ، ئورۇن-كۆرپىنى ئەكىلىۋېلىپلا خاتىرجەم ئاڭلايمىكىن دەيمەنا!

رەخت ۋە پۇل

بىر كۈنى ھېسام دۇكاندىن بىر چاپانلىق رەخت ئالغان ئىكەن، مال ساتقۇچى رەختنى ئادىراش ئۆلچەپلا قىيپاش يىرتىپ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپتۇ. ھېسامۇ ئۈنچىقماي، قولىدىكى پۇلنىڭ چېتىدىن قىيپاش يىرتىۋېلىپ مال ساتقۇچىغا بېرىپتۇ.

— سارائمۇ سىز، ساپمۇ-ساق پۇلنى يىرتىپ بېرىۋاتىسىزغۇ؟ — دەپتۇ مال ساتقۇچى ئاچچىقلىنىپ، — بۇرجىكى يوق

— ھەسام، ئېيتقىنا بۇ سافالنىڭ زادى قانداق ساقال دەپ ۋاقىراپتۇ ئاچچىغىدا،
ھەسام ئەجەپلىنىپ:
— بىلمىگەنمىدىڭىز، بۇ ئىشتىن سىرتقى ساقال ئەمەسمۇ؟

ئەتىر پۇرايدۇ

ھەسام تولىمۇ ياسانچۇقلۇقنى دوراپ چاخچاق قىلىۋىرىپ بىر خىزمەتداش قىزنىڭ ئاچچىغىنى كەلتۈرۈپ قويۇپتۇ. قىز مۇشتۇمنى ئوغۇل بالىلاردەك تۈگۈپ ھەسامنىڭ بۇرنىغا يېقىن ئەكەپتۇ — دە سوراپتۇ:
— دىگىنە مۇنۇ نىمە پۇرايدۇ؟ ھەسام قىزنىڭ مۇشتۇمىغا بۇرنىنى يېقىن ئەكىلىپ:
— نىمە پۇرايتتى دەيسىز، غىچلا يۇزماي، ئەتىر پۇرايدۇ، — دەپ قىزنى كۈلدۈرۈۋىتىپتۇ.

كۆۋرۈك يوق كېتىپ قالدى

ھەسام بىر ئاغىنىسى بىلەن دەريا بويىدا ئولتۇرغاندا، ئۇ قاتتىن بىر ئايرۇپىلان ئۇچۇپ كېلىپ، دەريا ياقىلاپ بىر ئايلىنىپتۇ - دە، كەينىگە يېنىپ كېتىپتۇ. ئاغىنىسى ھەيران بولۇپ:
— ھەسام، ئايرۇپىلان كەينىگە يېنىپ كەتتىغۇ، — دەپتۇ.
— كۆۋرۈك يوقتە، — دەپتۇ ھەسام، — شۇڭا دەريادىن ئۆتەلمەي كېتىپ قالدى.

ئۆلمەيدىغان بولدۇڭ

بىر ئاغىنىسىنى ئېغىر ئاغرىقتا دەپ ئاڭلىغان ھەسام ئۇنى يوقلاپ بالنىسىتقا بېرىپتۇ. ئاغىنىسى ياتقان ئۆينىڭ بوسۇغىسىدا ئاغىنىسىنى تەكشۈرۈپ چىقىۋاتقان بىر تونۇش دوختۇر بىلەن دوقۇرۇشۇپ قاپتۇ. ھەسام دوختۇردىن ئاغىنىسىنىڭ ئەھۋالىنى سوراپ، ئۇنى ياخشىراق داۋالاشنى تاپىلاپتۇ.

ھەسام دوختۇر بىلەن خوشلىشىپ ئاغىنىسىنىڭ يېنىغا كىرىشىگە، كۆڭلى يېرىم بولۇپ تۇرغان ئاغىنىسى يىغلاپ:

— ئاغىنە، ياخشى بولالمايدىغان ئوخشايمەن، ياش تۇرۇپ ئۆلۈپ كېتىدىغان بولدۇم، باللىرىم كىچىك ئىدى دەپتۇ.

ھەسام ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:

— يىغلىما ئاداش، مەن دوختۇرغا ئېيتىپ قويدۇم، ئۆلمەيدىغان بولدۇڭ.

«ئىشتىن سىرتقى ساقال»

شەھەردە ئۇيۇشتۇرۇلغان ئىشتىن سىرتقى سەنئەت ئۆمەكنىڭ مەسئۇللىرى ئەرتىسلەردىن رولىنى ياخشى ئېلىپ چىقىشىنى تەلەپ قىلىپ، ئويۇنغا كېرەكلىك ماددى نەرسىلەرگە زادىلا ئەھمىيەت بەرمەيدىكەن. بىر قېتىم ھەسام سەھنىدە بوۋاي رولىنى ئويناۋاتقاندا، ئۆزى ئەپلەپ يېپىشتۇرۇۋالغان ياسىما ساقىلى چۈشۈپ كېتىپ، تاماشىبىنلارنىڭ كۈلكىسىگە قاپتۇ.

ئويۇن تۈگىشى بىلەنلا ئۆمەك باشلىقى يۈگۈرۈپ كېلىپ:

— ئۇستام، كاۋاك يەردە نېمە بار، — دەپ چاخچاق قىپ-
تۇ. ھېسام ماروژنىچىنىڭ نېمە دەپ جاۋاپ بېرىشىنى بىلەلمەي
تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ:
— نېمە بولاتتى؟ كاۋاك يەردە ئون تىيىن بار! —
دەپتۇ.

ئەپتىڭىزگىمۇ ئېلىپ قويدۇم

ھېسامنىڭ ئۆيىگە بىر نەچچە مېھمان كەپتۇ. مېھمانلار-
نىڭ بىرى تازىمۇ كۆرەڭ يىگىت بولۇپ، جوزىغا زادىلا قول
ئۇزاتماي نوغۇشتەك ئولتۇرۇپتۇ. چايدىن كېيىن، تاماق تارتىل-
غاندا، ھېلىقى يىگىت ئالدىغا كەلگەن تاماقنى نېرى ئىتتىرىپ
قويۇپ، ھېسامغا:
— رەنجىمەيسىز، ئەپتىم كەلمەيۋاتىدۇ، — دەپتۇ.
ئەپىت دىگەن سۆزنىڭ رۇسچە ئىشتىھا مەنىسىنى ئۇق-
تۇرىدىغانلىقىنى ياخشى بىلمەيدىغان ھېسام تاماقنى يەنە يىگىت-
نىڭ ئالدىغا سۈرۈپ قويۇپ:
— ئالغۇرىڭ ئۇكا، تاماق جىق، ئەپتىڭىزگىمۇ ئېلىپ
قويدۇم، — دەپتۇ.

ئاپتوۋۇز بىلەن كېتەي

ھېسام كوچىدا كېتىپ بارغاندا، بىر دىۋانە ياخشى سۆز-
لەرنى ياغدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئالدىغا كەپتۇ. ھېسام دىۋانىگە 10

کاۋاك يەردە

ھسام ماروۋژنی یمەکچی بوپتۇ. ماروۋژنچنڭ بر خللا ئۇستاکانی بولۇپ، یگرمە تیینلق ئالغانلارغا تولدۇرۇپ، ئۇن تیینلق ئالغانلارغا ئۇستاکان تېگدە کاۋاك قالدۇرۇپ «ئەپ-لەپ» بېرپتۇ. ماروۋژنی بۇیرۇغان بر کشی ماروۋژنچنڭ ساختلغنی بلپ قلپ:

قىلىپ كىتاپ ئوقۇۋاتقان ھېلىقى قىزنىڭ يېنىغا كەپتۇ ـ دە، ئۇنى كىنوغا تەكلىپ قىلىشقا بەل باغلاپ «يۈرۈڭا، يۈرۈڭا» دەۋېرىپتۇ، قىز باشتا ئىرەڭسىمەي كۈلۈپ قويۇپتۇ، ھىسام «يۈرۈڭا» دەۋەرگەندىن كېيىن تېرىككەن قىز ئۇنىڭغا ۋاقىراپتۇ:

— ئوۋۋاش، نەگە يۈرىدۇ؟

قورقۇپ كەتكەن ھىسام دەررۇ جاۋاپ بېرىپتۇ.

— ئەمدى... قىرائەتخانىغا دېمىنا...

رەسسام

ھىسام خوشنىسىنى بىر رەسسام تونۇشىنىڭكىگە باشلاپ بېرىپتۇ. خوشنىسى ھېلىقى رەسسامدىن بىر پارچە رەسىم سىزىپ بېرىشنى ئىلتىماس قىپتۇ. رەسسام ماقۇل بولۇپ، بوياق بۇيرۇپتۇ.

— دىگەنلىرىڭىزنىڭ ھەممىسى تەييار، — دەپتۇ ھىسامنىڭ خوشنىسى رەسسامغا، — بىراق، ۋەنەنگجاۋ دىگەن مېيىڭىزلا يوق، بازاردىن ئىزلەپ تاپالمىدىم.

— ھېچقۇتەسى يوق، سۇ ماي بولسىمۇ بولىدۇ، — دەپتۇ رەسسام.

— بەللى، بۇ ئاسانلا ئىش بولىدىغۇ، — دەپ خوشال بوپتۇ ھىسامنىڭ خوشنىسى، — نەچچىلىك سۇ ماي كېتىدۇ؟

— بەش كىلو، — دەپتۇ رەسسام ئويلانمايلا. ھىسامنىڭ خوشنىسى چۆچۈپ كېتىپتۇ.

— كىچىككىنە بىر پارچە رەسىم شۇنچىلا ماي يەمدىكەن؟

— قىزىقكەنسىز خوشنام، — دەپتۇ شۇ كەمگىچە جىم

تېيىن بېرەي دەپ تۇرۇشىغا دىۋانە كايىپ كېتىپتۇ:
— بەرسەڭ تۈزۈك بەرمەمسەن، ئۇن تىيىننىڭ نېمە بو-
لىدۇ؟ يولۇڭ يول بولماس ئىلاھىم.
ھىسام دەرھال كەينىگە يېنىپ:
— 5 تىيىننى قايتۇرۇڭ، — دەپتۇ.
— نېمىشقا، — دەپتۇ دىۋانە ھەيران بولۇپ.
— يولۇم يول بولمايدىغان ئوخشايدۇ، ئاپتوۋۇز بىلەن
كېتەي.

ئۆيگە بارغاندا يىغلاپ بېرەي

ھىسامنىڭ بالىسى ئاغرىقتا ساقىيالماي، بالنىستا ئۆلۈپ
قاپتۇ. يولدا ھۆڭگۈرەپ يىغلاپ كېلىۋاتقان ئايالى ھىسامنىڭ
مىت قىلماي كېلىۋاتقىنىدىن ئىچى كۆيۈپ:
— تاغدەك بالىمىز ئۆلسە يىغلىمايسىزغۇ، تازا تاش يۈ-
رەك ئوخشىمامسىز، — دەپتۇ.
— رەنجىمە خوتۇن، كوچىدا تونۇش - بىلىشلەر كۆپكەن،
ئۆزەمنى ئاران بېسىپ كېلىۋاتىمەن. ئۆيگە بارغاندا، ساڭا
يارىشىدەك يىغلاپ بېرەي، — دەپتۇ.

جۆندەلگەن گەپ

ھىسام سىنىپىدىكى بىر ساۋاقداش قىزنى ياخشى كۆرۈپ
قاپتۇ. ئەمما زادىلا گەپ قىلالماپتۇ، بىر كۈنى ئۇ، سىنىپتا يالغۇز

ـسە ئايالى مېھماندارچىلىقتا كېتىپ قاپتۇ. چاي قاينىتىپ ئىچـ
مەكچى بولۇپ، ئوچاقتا ئوت يېقىپتۇ. بىراق ئوتنى زادىلا تۇـ
تاشتۇرالماپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ «ئايال كىشىنىڭ كىيىمىنى كـ
يىپ، ئوت قالىسا تېز تۇتىشىدۇ دەۋاتاتتى، بىر سىناپ كۆـ
رەيچۇ» دەپ ئويلاپتۇ - دە، ئايالىنىڭ ياغلىقىدىن بىرنى تېڭىپ
ئوت قالاپتۇ. ئوت قالاپ ئولتۇرۇپ ھەسامنىڭ قىمىزنى بەك
مەس قىلىدۇ دىگىنى يادىغا كەپتۇ - دە، «مانا مېنى تۇتىـ
دىغۇ، بىرىپ ھەسامنى بىر مات قىلايچۇ» دەپ ئويلاپ ھەسامـ
نىڭكىگە بېرىپتۇ.

— نىمە بولدۇڭ ئاغىنە؟ — دەپ سوراپتۇ ھەسام ئاغىـ
نىسىنىڭ سىياقىغا ھەيران بولۇپ.

— بايىقى قىمىزنى بەك تۇتىدۇ، دەۋاتاتتىڭ، قېنى تۇتـ
قىنى! مەن ھېچنىمە بولمىدىمغۇ؟ — دەپتۇ ئاغىنىسى.

— باركاللا، — دەپتۇ ھەسام كۈلكىدىن ئۆزىنى تۇتالماي، —

قىمىز تۇتماي
تۇرۇپ مۇنچىلا
تۇتقان بولسا،
ئايالىڭنى كىيىـ
سىز قوياتتىڭمۇ؟

تۇرغان ھەسام، — جانسىز رەسىم چىغىدا ماي يەيدۇ، جانلىق رەسسام قاراپ ئولتۇرامدىكەن؟

مەرگەن

قارىغا ئېتىش پائالىيىتىگە قاتناشقان ھەسام ئاتقان بەش پاي ئوقىنىڭ بىر پىيىلا ئاختىغا تەككىنىنى ئاڭلاپ، رازى بولماپتۇ — دە:

— ئىشەنمەيمەن، — دەپتۇ.

— ئەمىسە كۆزىڭىز بىلەن كۆرۈۋېلىڭ، — دەپتۇ ئېلان قىلغۇچى ئۇنى ئاختا يېنىغا باشلاپ بېرىپ. ھەسام ئاختا يۈزىدە بىر تاللا تۆشۈك تۇرغىنىنى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ:

— ماڭا ئىشىنىڭ، مەن ئاتقان بەش پاي ئوقىنىڭ بەرى تەگدى، — دەپ تۇرۇۋاپتۇ. ئېلان قىلغۇچى تېرىكىپ:

— ئەمىسە، قالغان تۆت پاي ئوقىنىڭ ئىزى قېنى، — دەپتۇ.

ھەسام گەپدانلىق قىلىپ:

— مېنىڭ مەرگەنلىكىمنى بىلمەمسىز، قالغان تۆت پاي ئوقمۇ دەل مۇشۇ بىر تۆشۈكنىڭ ئۆزىدىن چىقىپ كەتتى - دە!

تۇتماي تۇرۇپ مۇنچىلا

زادىلا قىمىز ئىچىپ كۆرمىگەن بىر ئاغىنىسىگە ھەسام قىمىزنى ماختاپ راسا ئىچكۈزۈپتۇ. ئاغىنىسى ئۆيگە قايتىپ كەل-

ھەسام دەسلەپتە قورۇنۇپ، خىيالىغىچە جىم ئولتۇرۇپتۇ. ئاڭغىچە باشلىقلار ئۆزئارا كۆسۈرلىشىپ بىر بىرىنىڭ لەقەملىرىنى ئېيتىشىپ چاخچاق قىلىشقىنى تۇرۇپتۇ. ھەسام جىمى باشلىقنىڭ لەقىمىنى بىلىۋېلىپ ئۈن سۈرمەي ئولتۇرۇۋېرىپتۇ.

— ھەسامەدىن، — دەپتۇ بىر چاغدا يېنىدا ئولتۇرغان بىرسى، — بىردەم - يېرىمدەم چاخچاق قىلىپ بەرمەمسىز، قەن سالغان چاينى ئىچىۋېرىپ ياندۇرۇۋەتمەڭ. بايىقى كۆسۈرلاشلاردىن بۇ كىشىنىڭ لەقىمىنىڭ چەۋىن ئىكەنلىكىنى بىلىۋالغان ھەسام دەرھاللا جاۋاپ بېرىپتۇ:

— خاتىرجەم بولۇڭ ئاكا، چايغا چەۋىن چۈشۈۋالمىسىلا ھەرگىز ياندۇرۇۋەتمەيمەن.

يانچۇقچى چەۋىن

ھەسام ئىشلەيدىغان تەشكىلىنىڭ باشلىقى كۆرگەنلا نەرسىدىن گۇمانلىنىدىغان ئادەم ئىكەن. بىر كۈنى ھەسام ئىشخانىدا تويۇقسىز ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپتۇ - دە، بىر چەۋىننى قوغلىغىلى تۇرۇپتۇ. ئوپۇر - توپۇردىن دىققىتى بۇزۇلغان باشلىق ھەسامغا كايىپتۇ:

— ھەسام، بىر چەۋىن بىلەن نىمانچە ئېرگىشىۋېرىسەن؟

— ئۇنداق سەل قارىماڭ باشلىق، — دەپتۇ ھەسام، — بۇ چەۋىن ھازىرلا دەل چاپىنىمنىڭ مەيدە يانچۇقىغا قونۇپ ئۇچۇپ كەتتى. كىم بىلىدۇ، ئۇ يانچۇقچىمۇ، تۇتۇپ ئېنىقلاش لازىم - دە!

باشلىق ھۆپپىدە قىزىرىپ گەپ قىلالماي قاپتۇ.

مۇسابىقىدە

يۈز مېتىرگە تېز يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە پەللىگە يېقىنلاپ قالغان ھىسام بىردىن توختاپ ئارقىسىغا يۈگۈرۈشكە باشلاپتۇ.

— ھوي ھىسام نىمە بولدى؟ — دەپتۇ ھەيران بولغان سۇدىيە. ھىسام:

— سۇدىيەلەرگە ئالغاچ كەلگەن سوغاتنى بېرىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، — دەپتۇ.

ئىشنى باشلاپ بېرەلمىگەندىن كېيىن...

ھىسام بىلەن بىرگە ئىشلەيدىغانلارنىڭ ئىچىدە بەكمۇ ھورۇن بىرەيلەن بولۇپ، ئەتىدىن كەچكىچە گۈرجەككە تايىنىپ قورۇق گەپلا ساتىدىكەن. بىر كۈنى ئۇ كۈزنىڭ ئىسسىق كۈنلىرىدىلا قولاقچا كىيىپ ئىشقا كەپتۇ. ئىشچىلار ئۇنى زاڭلىق قىلىپ:

ئاغىنە، قىشنى كۆرمەيلا قولاقچا كىيىۋالغىنىڭ نىمىسى دېيىشىپتۇ. ھورۇن جاۋاپ بەرگىچە ھىسام ئېغىز ئېچىپتۇ:

— ئاغىنىمىز ئىشنى باشلاپ بېرەلمىگەندىن كېيىن، قىشنى بولسىمۇ باشلاپ بېرەي، — دىدى-دە!

چەۋدىن

بىر كۈنى ھىسام باشلىقلارنىڭ ئولتۇرۇشىغا بېرىپتۇ.

ئاردىن بىرەيلەن قىزىقىپ سوراپتۇ.

ھەسام جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئانىنىڭ ئۆستىگە سەپكەن زىماغا ئوخشايدۇ.

يەنە قايتىپ كېلەيمۇ؟

ئىشتىن قايتىپ ئاچ قوساق ئۆيگە ئالدىراپ كېتىۋاتقان ھەسامنى تەكەببۇر بىر باشلىق چاقىرتىپتۇ-دە، بىر خالتا گۆشنى كۆتەرتىپ:

— بۇنى بىزنىڭ ئۆيگە تاشلىۋەت، مەن ھېرىپ قالغىدەكمەن، — دەپ بۇيرۇپتۇ.

ھەسام گۆشنى ئۇنچىقماي قولىغا ئېلىپ ئەدەپ بىلەن سوراپتۇ.

— يەنە قايتىپ كېلەمدىمەن؟

— نىمىگە؟ — باشلىق ھەيران بوپتۇ. ھەسام چۈشەندۈرۈپتۇ.

— ئاران بىر ئىلتىپاتىڭىزغا ئېرىشكەندە ئۆزىڭىزنىمۇ ھاپاشلاپ ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قويايمىكىن دەيمىنا!

پىنجەك

ھەسامنى خەقنىڭ ئالدىدا بىر مات قىلالماي يۈرگەن ھاجىم ئىسىملىك تاقىر باش بىر كىشى بار ئىكەن، بىر قېتىم ھاجىم ھەسامغا بۇگۈن كەچتە باشلىقلارنىڭ ئولتۇرۇشىغا بارىمىز

سەۋرىنىڭ سىرى

ئىشلەپچىقىرىش دۇيىدە ئەمگەك كۆپ، تاماق ناچار بولغان-
نىڭ ئۈستىگە قۇرۇق يىغىنمۇ ئاۋۇپ كېتىپتۇ. بىر قېتىم خىز-
مەت گۇرۇپپىسىنىڭ مەسئۇلى ئادىتى بويىچە يىغىندا خاتىرىسى-
دىن بېشىنى كۆتەرمەي سۆزلىگىلى تۇرۇپتۇ. كەچكىچە شال
ئوتاپ، ئېزىلگەن ئەزالار بىر-بىرلەپ پۇتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ
چىقىپ كەتكىلى تۇرۇپتۇ. بىر چاغدا باشلىق بېشىنى كۆتىرىپ
قارىسا، ئالدىدا ھېسامدىن بۆلەك ھېچكىم قالماپتۇ.

— يولداش، سىزنىڭ لۇشيەن ئېڭىڭىز يۇقۇرىكەن، —
دەپتۇ باشلىق ھېجايغىنىچە، — مېنىڭ دوكلادىمنى سىزلا بېرى-
لىپ ئاڭلاپسىز.

— يوقسۇ باشلىق، — دەپتۇ ھېسام ئېھتىرام بىلدۈرۈپ، —
مەنمۇ ھەممىنىڭ ئالدىدا كېتەتتىم، تېگىڭىزدىكى بەلدىك
مېنىڭكى بولغاچ، شۇنى ئالغاچ كېتەي دەپ تۇرۇپ قالدىم.

سۆز ۋە چاخچاق

بىر نەچچە كىشى سۆز نېمىگە ئوخشايدۇ، سۆز زادى
ياخشى نەرسىمۇ-يامان نەرسىمۇ دېگەننى تالىشىپ قاپتۇ-دە،
ئاخىرى بىر-بىرىگە قايىل بولۇشماي، ھېسامنىڭ ئالدىغا كەپتۇ
ۋە ئۇنىڭ جاۋابىنى ئاڭلىماقچى بوپتۇ.

— سۆز نانغا ئوخشايدۇ، — دەپتۇ ھېسام، — چۈنكى نان
يېمىسە بولمىغاندەك سۆز قىلماي يۈرۈشكىمۇ بولمايدۇ.

— ئەمىسە چاخچاقچۇ، چاخچاق نېمىگە ئوخشايدۇ؟

ئالغىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن خوشنىسى قىزىرىشىپتۇ:
— سىزنىڭ ئايالىڭىزدۇ يەتكىدەك ھازازۇلغۇ، نىمىشقا ئەدۇۋنى بەرمەيسىز؟

ھىسام خىجىل بولماي بانا كۆرسىتىپتۇ:
— بۇرادەر شۇنىمۇ بىلمەمسىز، ھازازۇلۇق بىلەن يالغانچىلىق دىگەن ئىككىسى بۆلەك گەپتۇ!

باشلىقنىڭ ئايالى

بىر كىشى كوچىدا ھىسامنى توختىتىپ سوراپتۇ:
— ما جۇرىنى كۆرمىگەنمىسىز؟ كىچىككىنە ئەرز-ھالىم بار ئىدى، ئېيتاي دەپ ئۆيىگە بارسام يوقكەن.
— ئالايىتەن ئۆيىگە بارغاندىن كېيىن ئايالىغا ئەرزىڭىزنى ئېيتىپ قويۇپ يانسىڭىز بولماسمىدۇ، — دەپ يول كۆرسىتىپتۇ ھىسام. ھىلىقى كىشى ھەيران بوپتۇ:
— باشلىق ماجۇرىن تۇرسا، ئايىلىغا نىمە دەپ ھال ئېيتاتتىم.
— بىلمەيسىز-دە، — دەپتۇ ھىسام، — ئىدارىدە ماجۇرىن سىزنى باشقۇرغان بىلەن، ئۆيىدە ئايالى ئۇنى باشقۇرىدۇ ئەمەسمۇ!

پۇتلاشسا ياتىدۇ

مەدىنىيەتلىك، ئەدەپلىك بولۇش ئېيىدا. بىر كۈنى ھىسام

دەپتۇ-دە، ئۇ يەرگە ياخشىراق كېيىنىپ بارمىسا بولمايدۇ دەپ، ھەسامنى ئۆزىنىڭ بىر قۇر كاستۇم-بۇرۇلكا، پىنجەك-گالستۇكى بىلەن ياساندۇرۇپ ئولتۇرۇشقا باشلاپ بېرىپتۇ. ئولتۇرۇش راسا قىزىسقاندا، ھاجىم ھەسامغا چاخچاقىنى بۇراش ئۈچۈن مەجلىس ئەھلىنى جىم قىلىپ ھەسامغا قاراپ دەپتۇ:

پىنجەكنى كېيىۋاپتۇ،
ھەسامدىن دىگەن قاقىر.

باياتىن ھاجىمنىڭ مەقسىدىگە چۈشىنىپ كېيىنى كۈتۈپ ئولتۇرغان ھەسام دەررۇ ھاجىمنىڭ مۇشائىرىسىنى ئۇلاپتۇ:

ھەر نىمە دىگەن بىلەن،
ھاجىمنىڭ بېشى تاقىر.

ئولتۇرۇش ئەھلىنىڭ بارىكاللا ساداسى ئىچىدە ھاجىم گەپ قىلالماي قاپتۇ.

ئىككىسى ئىككى گەپ

ھەسامنىڭ خوشنىسى ئايالىنىڭ ئاغزى ئىتتىكلىكىدىن داتلاپ بېرىپتۇ:

— بەكمۇ يالغانچى، بەكمۇ زۇۋاندار دەڭا ھەسام، تالاي قېتىم مېنى خەقنىڭ ئالدىدا يەرگە قاراتتى.

— راسا ئەدىۋىنى بەرسەڭمىز بولمامدۇ — دەپتۇ ھەسام قېنى قىزىپ، — ئەگەر مېنىڭ ئايالىم شۇنداق بولىدىغان بولسا بىر دەمدە موللا قىلىمەن.

ھەسامنىڭ ئايالىنىڭ نەچچە قېتىم ئېرىنىڭ كارىنىدىن

ھەسام ئەجەپلەنگەن قىياپەتتە تەمۇبىقا دەپتۇ:
— تووا، سىزمۇ خۇددى مەندەكلا ئاغرىپ يۈرۈپسىز- دە!

ھاسىراپلا يۈرىدىغان...

بىر تونۇشى ھەسامدىن سوراپتۇ:
— پالانچى باشلىق «ھەسامنىڭ خىزمەت مەسىلىسىگە مەن ئۇرغۇن چاپقان» دەيدىغۇ، راستمۇ؟
— كىم بىلىدۇ، — دەپتۇ ھەسام، — دائىملا «سىزنىڭ ئىشىڭىزغا چاپتىم» دەپ ھاسىراپلا يۈرىدىغان...

ئىككىسى بىرگە ھېساپ

ھەسامنىڭ بىر پاكار ئاغىنىسى ئۇنىڭغا چاخچاق قىپتۇ:
— ھەسام ئاداش، قۇلىقىڭىزنىڭ تۈۋىگە بىرنى ئۇرسام كىمگە ھېساپ؟
ھەسام دەرھال جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:
— ئاداش، بويۇڭ پاكار ئىكەن، ئىككىمىزنى ئۇرساڭ بىرگە ھېساپ.

تۇختىلامدىمەن؟

ھەسامنىڭ ئايالى ئاغرىپ قاپتۇ. ھەسام ئۆيىدىن چىقماي

مەلۇم تونۇشى بىلەن چوڭ كوچىدا كېتىۋاتقان ئىكەن، قىزغىن پاراڭ قىلىپ كېتىۋاتقان ھەمراسى ئاسفالىت يولنىڭ دوڭغىيىپ چىققان دوقمىشىغا پۇتلىشىپ، دومىلاپ چۈشكىلى تاس قاپتۇ.

ھىسامىدىن، — دەپتۇ ئۆزىنى ئوڭشىۋالغان ھەمرىيى ئاچ-چىغىدا، — ئېيتىڭا، مۇشۇمۇ مەدەنىيەتكە ياتامدا؟! دەپتۇ:

— پۇتلاشقان ئادەم ياتىدۇ.

ئېغىرلىشىپ كەتمەمدۇ؟

ھىسام بىر تۇققىنىغا زاكاز خەت سالماقچى بولۇپ، پوچتا خادىمىغا ئىككى مولۇق ماركا چاپلانغان خەتنى سۇنغان ئىكەن، پوچتا خادىمى خەتنى جىڭلاپ كۆرۈپ دەپتۇ:

— خېتىڭىز ئىككى موغا ئېغىر كەلدى، يەنە تۆت پۈڭ-لۇق بىر ماركا چاپلاڭ.

— يەنە بىر ماركا چاپلىسام، خەت تېخىمۇ ئېغىر كېلىپ كەتمەمدۇ؟ — دەپتۇ ھىسام.

مەندەك ئاغرىپ يۈرۈپسىز-دە!

ھىسام مىجەزى بۇزۇلۇپ قېلىپ، تېۋىپقا بېرىپتۇ، تېۋىپ ئۇنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ بىر ھازا تۇرۇپ كېتىپ دەپتۇ:

— يۈرىكىڭىز سانجىپ ئاغرىيدۇ، كۆزىڭىز قاراڭغۇلىشىدۇ، بەدىنىڭىز دەرمانسىزلىنىدۇ، راستمۇ؟

ھسام سەممى قىياپەتتە ھېلىقى خىزمەتدىشىغا جاۋاب
بىرىپتۇ:

— مېنى بىلمىدى دىمەڭ، مەن سۆزلەۋاتقاندا، سىمنى دەسسەپلا ئولتۇردىڭىزغۇ، شۇڭلاشقا ئاۋازىم چىقمىدى - دە!

سوئال - جاۋاپ

بىر كىشى ھسامغا دەپتۇ:

— ھسامىدىن، بالىنى ئاز تېپىشنىڭ پايدا - زىيىنى ھەق-قىدە سىزدىن سوئال سورىماقچىدىم.

— سوراڭ، — دەپتۇ ھسام. ھېلىقى كىشى سوراپتۇ:

— بالا بولسا بىر؟

— ئۆيىڭىز پىر - پىر.

— بالا بولسا ئۈچ؟

— كېتىمدۇ كۆپ كۈچ.

— بالا بولسا بەش؟

— كۆڭلىڭىز بولار تەس.

— بالا بولسا ئالتە؟

— قانات قۇيرۇغىڭىز كالتە.

— بالا بولسا سەككىز؟

— غەم - غۇسسىڭىز چەكسىز.

ھېلىقى كىشى قايىل بولۇپ بېشىنى لىڭشىتىپتۇ.

تولا گەپ قىلىپ، ئايالىنىڭ قولىغىنى ئاغرىتىۋېرىپتۇ. ئاخىرى ئايالى چىدىماي ھەسامنى قوغلاپتۇ:

— تولا چىشىمغا تەگمەي مېڭىڭا!

ھەسام ئۆيدىن چىقىپ، شۇ مېڭىشىدا ئۈچ كۈن توختىماي مېڭىپتۇ، تۆتىنچى كۈنى ئايالى ھەسامنىڭ خېتىنى تاپشۇرۇۋاپتۇ. خەتتە مۇنداق يېزىلغان ئىكەن:

— «ئاپىسى، يەنە ماڭامدىمەن - توختامدىمەن؟»

تويلۇق سوغا

ھەسامنىڭ بىر تۇققىنى توي قىپتۇ. توي كۈنى ئۇ، ھەسامغا ماختىنىپ:

— كۈيوغۇل تەرەپتىن ئالغۇلۇقنى ئىلگىرى - كېيىن ئالدىم. ئۇرۇق - تۇققان، ئەل - ئاغىنىلەرمۇ سوغا - سالامنى ئەكەلدى. سىزچۇ ھەسامدىن، ئۆزىڭىز نىمە سوغا ئەكەلدىڭىز؟ — دەپتۇ.

— مەنمۇ؟ — دەپتۇ ھەسام ئالدىرىماي، — يۈزىڭىز قېلىن ئىكەن، شىلىپ نېپىزلىتىدىغانغا بىر ئىتتىك ئۇستىرا ئەكەلدىم.

شۇندىغىنا - شۇنداق...

ھەسام بىلەن ئۆچەكىشىپلا يۈرىدىغان بىر خىزمەتدىشى يىغىندىن كېيىن ھەسامدىن سوراپتۇ:

— بۇرادەر، بۈگۈنكى يىغىندا ئالدىڭىزغا مىكرافون قويۇپ بەرسەمۇ، ئاۋازىڭىز چىقمىدىغۇ، نىمە بولدىڭىز؟

ھەسام چاخچاقلىرى (2)

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

(ئۈرۈمچى شەھەر ئازاتلىق كوچا №306)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

غۇلجا شەھەرلىك باسما زاۋۇتدا بېسىلدى

فورماتى، 1092 × 787 مم 1/32، باسما تاۋىقى، 2.625

1984- يىل 8- ئاي 1- نەشرى

1985- يىل 1- ئاي 1- بېسىلىشى

كىتاب نومۇرى: M10098·903

تىراژى، 1 —— 20,000

باھاسى: 0.20 يۈەن

ئازراق چىداپلا...

قىشقا يېقىن يىراق سەپەرگە ئاتلانغان ھەسامغا ئاغىنىلىرى دەپتۇ:

— ئاداش يامان چاغدا كېتىۋاتىسەن - دە، بۇيىل ساڭا قارلىق تاشلايلى دىگەنتۇق.

ھەسام دەررۇ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئازراق چىداپلا، ئەتىيازدا يامغۇرلۇق تاشلىماسىلەر.

ئۆتكۈر تەنبىھ

ئالدىنقى كۈنىلا يەنە بىر قېتىملىق تەنبىھ ئاڭلىغان ھەسامنىڭ ئوغلى كوچىدىن يەنە باللار بىلەن مۇشلىشىپ، باش - كۆزىنى يېرىپ كىرىپتۇ. بوسۇغىدا شۈمشىيىپ تۇرغان ئوغلىغا ئىنتايىن ئاچچىغى كەلگەن ئەلپازدا قاراپ تۇرۇپ ھەسام ئالدىنقى قېتىمدىكىدىنمۇ چىڭراق ئاۋازدا تەنبىھ بېرىپتۇ:

— يەنە گەپ ئاڭلىمايسەن — دە — ھە؟ خەير، تۆتىنچى مۇنداق قىلما، ئۇقتۇڭمۇ؟

依沙木笑话（2）（维吾尔文）
马哈木提编

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放路306号）
新疆新华书店发行　伊宁市印刷厂印刷
787×1092毫米32开本 2.625 印张
1984年8月第1版1985年1月第1次印刷
印数：1 — 20,000

书号：M10098·903　　定价：0.20 元